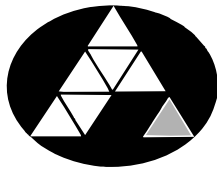

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Ympäristötekniikan koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Ari Haapasaari

METSÄOPETUKSEN NYKYTILA JA TULEVAISUUS SAVONLINNAN AMMAT-
TI- JA AIKUISOPISTOSSA

Opinnäytetyö
Toukokuu/2012

POHJOIS-KARJALAN
AMMATIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu/2012
Ympäristötekniikan koulutusohjelma

Sirkkalantie 12A
80100 JOENSUU
p. (013) 260 6900 p. (013) 260 6906

Tekijä(t)
Ari Haapasaari

Nimeke
Metsäopetuksen nykytila ja tulevaisuus Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistossa

Toimeksiantaja
Itä-Savon koulutuskuntayhtymä

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Savonlinnan peruskoulujen yhdeksäsluokkalaisten mielikuvia metsäalasta ja metsäalan tutkintojen tunnettuudesta. Vertailukouluksi tutkimukseen otettiin mukaan Punkaharjun koulu. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kyselytutkimus, ja otoksen koko oli 239 oppilasta. Tämän tutkimuksen lähestymistapa pohjautui pääosin nuorten mielikuviin metsätaloudesta, sen toimintaympäristöstä ja tietämyksestä metsäalan tutkintoja kohtaan.

Ensimmäisessä osiossa selvitettiin ja mitattiin Savonlinnan ja Punkaharjun peruskoulujen (n=4) yhdeksäsluokkalaisten nuorten tietämystä ja kiinnostuneisuutta metsäalaa kohtaan. Tavoitteena oli kyselylomakkeista saatujen tulosten perusteella selvittää syyt, miksi nuoret eivät hakeudu metsäalan perusopintoihin ja mitkä ovat ne toimenpiteet, jotta Varpalassa tulevaisuudessakin järjestettäisiin ammatillista perustutkinto- ja aikuis-koulutusta.

Nuorilta kysyttiin, millainen mielikuva heillä on metsäalasta ja sen ammasteista. Vastauksissa oli eniten seuraavanlaisia adjektiiveja: itsenäinen, raskas, luonnonläheinen. Poikkeuksellisesti vastauksista vajaa kolmannes (n=35) piti alaa mielenkiintoisena ja ainoastaan vajaa neljännes dynaamisena (n=26). Tulosten perusteella voidaan olettaa, että nuoret eivät pidä metsäalaa kovin mielenkiintoisena tai houkuttelevana. He eivät tiedä riittävästi metsäalasta ja alan koulutusmahdollisuuksista.

Toisessa osiossa tiedusteltiin sidosryhmiltä, millaisia haasteita on Varpalan metsäopetuksessa. Haastatteluissa todettiin, että tulevaisuudessa ikäluokat pienentyvät entisestään ja että motivoituneita oppilaita täytyisi saada alalle lisää.

Kieli
suomi

Sivuja 75
Liitteet 2
Liitesivumäärä 5

Asiasanat

Asenteet, mielikuvat, metsäala, metsäalan koulutus, nuoret

THESIS
May/2012
Degree Programme in Environmental Technology
Sirkkalantie 12 A
FIN 80100 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260 6900

Author(s)

Ari Haapasaari

Title

Forestry Education in Savonlinna Vocational School at Present and in the Future

Commissioned by

East-Savo Consortium of Education

Abstract

The purpose of this study was to examine the images that the ninth-graders of Savonlinna comprehensive schools have about forestry and forestry- related vocational qualifications. Punkaharju comprehensive school was used as a comparison school in this study. The study method was survey, and the sample size was 239 respondents. The research approach was mainly based on the relation of the participants' point of view and their images of forestry and its scope of action as well as on their knowledge of the vocational qualifications available in the field of forestry.

In this study the basis of knowledge was grounded on attitudes, images and images, which were studied using questionnaires. The responses were analyzed to find out the reasons why young people did not apply to the education and training leading to an upper secondary vocational qualification in forestry in Savonlinna vocational school, and furthermore, what steps should be taken to ensure the future of the forestry-related vocational qualifications in Savonlinna vocational school also in the future. The first part of the study presents the knowledge that the ninth-graders of Savonlinna and Punkaharju comprehensive schools (n=4) had of forestry as well as their interest towards it. The respondents were asked their images of forestry and forestry- related professions. On the basis of the data collected the top attributes were: independent, hard, close to nature. Less than a third of the boys (n=35) regarded forestry as an interesting branch, but only 23 % as dynamic (n=26). According to the findings it can be stated that young people did not find forestry very interesting or attractive. Moreover, the responses also revealed that young people did not have enough knowledge of forestry or the training opportunities related to it.

Language
Finnish

Pages 75
Appendices 2
Pages of Appendices 5

Keywords

Attitudes, education, forestry, image, vocational qualification, young people

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1 JOHDANTO	7
2 METSÄALAN KOULUTUKSEN KEHITTYMINEN	9
2.1 Aiemmat tutkimukset	9
2.2 Suomalainen koulutusjärjestelmä	10
2.3 Näkökulmia koulutuksen kehittymisestä Varpalassa	11
2.4 Yhteisvalinta nuorten koulutusratkaisuna	12
2.5 Mielikuvat ja asenteet	13
2.6 Mielikuviin vaikuttaminen	15
2.7 Asennetutkimus	16
2.8 Metsäalan perustutkinnon nykytila	17
2.9 Metsäalan perustutkintokoulutuksen imago	20
2.9.1 Metsätyön, puunkorjuun ja kuljetuksen historiaa	20
2.9.2 Ammatinvalinnan vaikeus	21
2.9.3 Metsäalan osaaminen ja hyväksyttävyyss -työryhmän raportti	23
3 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET	24
4 TYÖN TOTEUTUS	25
4.1 Työn lähtökohdat	25
4.2 Työn rajaus ja tavoitteet	25
4.3 Aineisto ja menetelmät	27
4.3.1 Käytetyn menetelmän valinta	27
4.3.2 Yhdeksäsluokkalaisille suunnattu lomakekysely	28
4.3.3 Avoin haastattelu	29
4.3.4 Haastattelujen toteutus	30
4.3.5 Haastattelujen purku	31
4.3.6 Haastattelujen analysointi	32

5 TULOKSET	34
5.1 Peruskoulujen yhdeksäsluokkalaisten vastaukset.....	34
5.2 Haastattelujen tulokset	47
5.3 Tulosten tarkastelu	54
5.3.1 Harrastuneisuus.....	54
5.3.2 Perheen metsäomistus sekä vanhempien tai lähisukulaisten työsuhde metsäalaan	55
5.3.3 Tunnettuus sekä mielikuvat metsäalasta ja sen tutkinnoista.....	55
5.3.4 Kiinnostus SAMledun metsäalan tutkinnoista	57
5.3.5 Sidosryhmäedustajien viesti koulutuksen järjestäjälle	59
6 POHDINTA	61
6.1 Tutkimusmenetelmien valinta	61
6.2 Tutkimusaiheen tarpeellisuus, ajankohtaisuus ja käyttöarvo	62
6.2.1 Peruskoulun jälkeen oppisopimuskoulutukseen	62
6.2.2 Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu.....	63
6.2.3 Tuloksista johdetut jatkotoimenpide-esitykset ja näkemys metsäalan tulevaisuusskenaariosta	64
6.2.4 Maine, mielikuvat ja markkinointi	65
6.2.5 Jatkotutkimusesitys.....	70
Lähteet.....	71
Liitteet	

Käytetyt lyhenteet

Ekami	Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto
Ekamo	Etelä-Karjalan ammattiopisto
Esedu	Etelä-Savon koulutus Oy
HY	Helsingin yliopisto
ICT	Tieto- ja viestintäteknologia
JoY	Joensuun yliopisto
KESU	Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma
KMO	Kansallinen metsäohjelma
MHY	Metsänhoitoyhdistys
OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö
OPH	Opetushallitus
PISA	Programme for International Student Assessment
PKKY	Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä
PTT	Pellervon taloustutkimus
Salpaus	Koulutuskeskus Salpaus
SAMI	Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto
SAMledu	Itä-Savon koulutuskuntayhtymä
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö

1 JOHDANTO

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto on Itä-Savon koulutuskuntayhtymän omistama monialainen ammatillinen oppilaitos. Koulutuskuntayhtymän jäsenkuntia ovat tällä hetkellä Enonkoski, Kerimäki, Kesälahti, Parikkala, Punkaharju, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava.

Tämän työn tarkoituksena oli selvittää Itä-Savon koulutuskuntayhtymän (myöh. SAMledu) luonnonvara- ja ympäristöalan metsäalan (myöh. Varpala) perustutkintokoulutuksen opiskelijamäärien kehitystä, alan houkuttelevuutta ja tunnettuutta peruskoulun yhdeksäsluokkalaisille suunnatun strukturoidun kyselytutkimuksen avulla. Työssä selvitettiin haastatteluin myös yhteistyökumppaneitten ja muiden alan toimijoiden Varpalaan liittyviä opetuksellisia ja yhteistoiminnallisia kysymyksiä ja näkemyksiä.

Varpalalla on metsäopetuksessa pitkät perinteet. Itä-Savon metsäkoulu aloitti toimintansa 1.9.1966 Itä-Savon metsänhoitolautakunnan omistamana oppilaitoksena. Koulun sijoituspaikka ratkesi, kun Säämingin seurakunta lahjoitti Varpala-niminen tilan Varparannalta koulun tonttimaaksi. Samanaikaisesti viereinen Varpakankaan tila ostettiin metsänhoitolautakunnalle koulun harjoitusmetsäksi.

Varparannalla on toiminut metsäkoulu 45 vuotta maakunnan metsäopetuksen ja metsätalouden hyväksi. Muutoksia tuon ajan kuluessa on ollut valtavasti. Useista liitosneuvottelujen tulosten johdosta metsäkoulun nimi on vaihtunut matkan varrella moneen kertaan. Alla on lueteltu koulun nimet kronologisessa järjestyksessä (Liimatainen 1996):

Itä-Savon metsäkoulu 1966 – 1987

Savonlinnan metsäoppilaitos 1988 – 1993

Savonlinnan ammatillinen instituutti, metsä- ja kalatalouden koulutusyksikkö 1994 – 1996

Savonlinnan ammatti-instituutti, Varpala. Metsä- ja kalatalous 1997 – 2002

Savonlinnan ammattiopisto, luonnonvara- ja ympäristöala. Varpala 2003 – 2004

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, luonnonvara- ja ympäristöala. Varpala 2005 –

Kuntayhtymän jäsenkuntien alueella peruskoulun päättävän ikäluokan kehitys on tulevana vuosina lineaarisesti laskeva ja se on alimmillaan seuraavan viisivuotiskauden aikana vuonna 2014 (SAMledu 2012). Edelleen, kun katsotaan nykytilasta eteenpäin ennusteen mukaan vuonna 2020 tilanne heikkenee entisestään. Laskeva suunta näkyi SAMledussa jo vuoden 2011 opiskelijamäärissä, jolloin vuoden 2010 tasosta jäätiin 120 opiskelijatyövuoden verran.

SAMledussa metsäalan perustutkinnon opiskelijamäärät ovat vähentyneet merkittävästi viimeisten viiden vuoden aikana. Metsä- ja metsäkonealaa ei ole jostain syystä mielletty kovin mielenkiintoiseksi tai puoleensavetäväksi alaksi. On ollut aikoja vuosikymmeniä sitten, jolloin alaa pidettiin jopa eräänlaisena ”jos ei koulunkäynti kiinnosta, niin mene sitten metsään töihin” -alana. Jos ei ollut koulutusta, niin metsätöihin aina pääsi. Aiemmin alan yleinen arvostus ei siis ole ollut kovin suurta.

Viimeisen viiden vuoden aikana valtakunnallisesti metsäkoneenkuljettajakoulutuksen on suorittanut keskimäärin 350 opiskelijaa. Samalla viiden vuoden ajanjaksolla valmistuneiden metsureiden lukumäärät ovat vastaavasti tippuneet kolmanneksella. Vuonna 2010 tutkintotodistuksen sai 73 metsuria. Nämä valmistuneet suorittivat tutkinnon vielä vanhojen tutkinnonperusteiden mukaisesti. Vuonna 2009 uutena tullut metsäenergiantuottajan koulutusohjelma ei ole tuottanut valmistuneita opiskelijoita toivotulla tavalla. (Metsätilastollinen vuosikirja 2010).

Etelä-Savon maakunta on ollut pitkään muuttotappioseutua ja maakunnasta hakeutuu niin työ- kuin jatko-opiskelupaikan hakijoita Etelä-Suomen kasvukeskuksiin. Tämän työn tarpeellisuutta kuvastaa osaltaan metsäalalla meneillään oleva eräänlainen murrostila ja toisaalta talouskriisin yleiset vaikutukset koko kansantalouteen.

2 METSÄALAN KOULUTUKSEN KEHITTYMINEN

2.1 Aiemmat tutkimukset

Aiempia tutkimuksia aiheesta ovat tehneet mm. Piirainen & Saastamoinen (2009) ”Kainuulaisten yhdeksäsluokkalaisten mielikuvia metsäkoneen- ja puuta-
vara-auton kuljettajien ammasteista”, Julkunen (2010) ”Metsäalan vetovoimaisuus Pohjois-Karjalassa”, Jääoja (2007) ”Metsäalan vetovoimaisuus Varsinais-Suomessa”, sekä Leinikka & Reinikainen (2011) ”Metsäteollisuuden vetovoima yläkoululaisten keskuudessa vuonna 2011”. Tässä opinnäytetyössä on viitattu pääosin Julkusen (2010) sekä Leinikka & Reinikaisen (2011) tutkimustuloksiin.

Opetushallitus on teettänyt selvityksen luonnonvara-alan osaamistarpeista. Selvityksen tarkoituksena oli kartoittaa luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon koulutusohjelmista valmistuneiden sijoittumista työelämään sekä koulutuksen tuottaman osaamisen vastaavuutta työelämässä (Salmela 2005, 7).

Metsäalan koulutuksen tilaa ja kehittämistä ovat lisäksi pohtineet monet työryhmät, mm: KMO:n määräaikainen työryhmä raportissaan: Yritysten ja alan organisaatioiden tarpeet koulutuksen kehittämiseksi 2012 - 2015 (KMO 2011), Metsäalan Tulevaisuusfoorumin metsäalan menestystekijöitä koskevassa selvityksessä (Peltola 2007), Metsäalan osaaminen ja hyväksyttävyyys –työryhmän raportti metsäneuvostolle (Metsäalan osaaminen 2009). Metsäsektorin koulutuksen kehittäminen Suomessa (OPM 2008) sekä tutkimus Metsäsektorin tulevaisuus Suomessa – Selvitys asiantuntijanäkemyksistä (Toivonen & Enroth 2007). Viimemainitussa selvityksessä 115 metsäklusterin asiantuntijaa esittää näkemyksiään suomalaisen yhteiskunnan ja metsäsektorin muutoksista vuoteen 2015.

Metsäkonealan työvoiman saatavuudesta on hiljattain valmistunut raportti, jossa selvitettiin metsäkonealan työvoimapulaan liittyviä kysymyksiä. Hanke toteutettiin Opetushallituksen tuella Työtehoseurassa. Tutkimuksen perusaineisto on kerätty vuoden 2010 aikana ja loppuraportti ilmestyi tammikuussa 2011. Hank-

keeseen kytkeytyi myös metsätalousinsinööriopiskelija Simo Mäen opinnäytetyö (Mäki 2011).

Keskeistä ja merkille pantavaa lähes kaikissa työryhmäraporteissa on, että poikkeuksetta niissä mainitaan kaksi tekijää mitkä eivät toimi tässä maassa metsäalan ammatillisen koulutuksen ja työllisyyden näkökulmasta. Ensimmäinen on alan vetovoimaisuuden puute ja toinen on opiskelijapula muutamissa koulutusohjelmissä.

2.2 Suomalainen koulutusjärjestelmä

Suomalainen koulutusjärjestelmä on ollut monessa suhteessa ansiokas. Sen merkittävimmät saavutukset liittyvät koulutukselliseen tasa-arvoon. Pieni, köyhä ja agraarinen Suomi nousi muutamassa vuosikymmenessä maailman menestyvimpien ja kilpailukykyisimpien yhteiskuntien joukkoon. Erityisen suuri osuus tässä kehityskulussa on ollut koulutuksella. Viime vuosina suomalainen peruskoulu on niittänyt kansainvälistä mainetta peruskoulun päättövaiheessa olevien nuorten oppimistuloksia mittaavissa Pisa-tutkimuksissa. (Tikka & Suominen 2008, Vahasalo 2011.) Suomalaista koulutusjärjestelmää arvostetaan ja sitä pidetään maailmalla ihailun kohteena.

Tilastot kertovat myös selvästi, ettei koulussa viihdytä. Viihtymättömyys koulussa on ongelmallinen ilmiö, koska sen on todettu osaltaan johtavan koulutuksen ulkopuolelle jättäytymiseen. Perusopetuksen päättävistä nuorista kaikki eivät saavuta sellaisia valmiuksia, joita jatkokoulutuksessa edellytetään. Vuoden 2006 Pisa-arvioinnin mukaan noin 5 % suomalaisista perusopetuksen päättäneistä omasi puutteelliset perustiedot ja -taidot matematiikan, lukutaidon, luonnontieteiden ja ongelmanratkaisutaitojen osa-alueilla. (Ahonen 2008.)

Kaikille täytyisi löytyä sopiva ja houkutteleva opiskelupaikka. Tutkimusten mukaan jokaisesta syrjäytyneestä nuoresta koituu kustannuksia valtiolle noin 1 – 1,5 miljoonaa euroa (Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 2007). Maahamme ei saa syntyä nuorten joukkoa, joiden syrjäytymisen hintaa yhteiskunta maksaa vielä

kymmenien vuosien päästä. Peruskoulun yhdeksännellä luokalla opiskeleva nuori tarvitsee tukea niin vanhemmilta kuin opetushenkilöstöltäkin kun hän miettii jatko-opiskelupaikan valintaa. Suomella ei ole varaa menettää yhtäkään peruskoulun päättävää nuorta.

Ammatillisen koulutuksen valtakunnallisista tavoitteista, tutkintojen rakenteesta sekä yhteisistä opinnoista päättää valtioneuvosto ja tarkemmin tutkinnoista ja niiden laajuudesta opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutuksen järjestämistä varten opetus- ja kulttuuriministeriö antaa ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan ja siihen sisältyvän koulutustehtävän. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvissa määrätään mm., minkälaista koulutusta ja missä laajuudessa koulutuksen järjestäjä voi järjestää koulutusta opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän puitteissa. (OKM 2012.)

Ammatillinen koulutus on ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta, ja koulutuksen tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeita sekä edistää työllisyyttä. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998/630.)

2.3 Näkökulmia koulutuksen kehittymisestä Varpalassa

Itä-Savon koulutuskuntayhtymällä on metsäalan perustutkintokoulutuksen järjestämisluvat metsuri-metsäpalvelujen tuottajan ja metsäenergian tuottajan koulutusohjelmissa.

Vuosina 2004–2008 annettiin bioenergia-alan perustutkintokoulutusta kolmessa oppilaitoksessa: Oulun seudun ammattiopistossa, Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopistossa Saarijärvellä ja Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistossa keiluluonteisesti, josta opiskelijat valmistuivat bioenergisteiksi. Tämän tutkimuksen tekijä oli työryhmässä, kun opetussuunnitelmaa työstettiin silloisen Opetushallituksen ylitarkastaja Pekka Tauriaisen johdolla yhteistyössä metsäalan erisidosryhmien kanssa.

Yllätykseksi koulutus ei kuitenkaan osoittautunut niin vetovoimaiseksi, kuten oletettiin. Niinpä kokeilu lakkautettiin ja koulutusohjelma siirrettiin metsäalan perustutkinnon sisälle vuonna 2009. Koulutusohjelman nimeksi tuli metsäenergian tuottaja.

2.4 Yhteisvalinta nuorten koulutusratkaisuna

Ammatillisen koulutuksen tulevaisuusnäkyviä ohjaavat monet politiikat. Strategisia linjauksia määrittävät SAMledun oma strategia 2012, uusi hallitusohjelma ja koulutuksen kehittämissuunnitelma (KESU). Käytännöksi nämä muuttuvat, kun arvioidaan miten kansallisiin linjauksiin pitää reagoida ja tuleviin päätöksiin varautua. Oppilaitosten koulutus- ja työelämän kehittämispalvelujen on voitava toimia osana muutosta ja jatkuvasti uudistuen. Kaikki kehitys ei ole omissa käsissä eikä kaikkea ohjaa ammatillisen koulutuksen intressit, mutta kaikkeen voidaan vaikuttaa. Tärkeää edelleen on kuitenkin jatkaa määrätietoisesti tuloksista ohjautuvan kehittämisen periaatetta ja uskoa, että tulevien vuosien ratkaisut ovat koulutukselle suotuisia. (SAMledu 2012.)

Nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteena on varmistaa, että nuoret löytävät polun koulutukseen ja työhön ja sitä kautta pääsevät osalliseksi yhteiskuntaan. Yhteiskuntatakuu tulee täysimääräisesti voimaan vuoden 2013 alusta. Takuun tavoitteena on taata koulutus-, harjoittelu-, työpaja-, kuntoutus- tai työpaikka alle 25-vuotiaille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille. (Työ- ja elinkeinoministeriön tiedotteet 2012.)

Vuosittain peruskoulun jälkeen jää ilman jatko-opiskelupaikkaa noin 4500 - 5000 nuorta. Lukion keskeyttää 4 700 ja ammatillisen peruskoulutuksen 12 000 nuorta. Ammattikorkeakouluopinnot keskeyttää 33 % ja yliopistokoulutuksen 20 % opinnot aloittaneista. (Ihalainen 2012.)

Peruskoulun yhdeksännen luokan päättävällä nuorella voi olla mielipide ja käsitys yhteishaun lähestyessä, mihin oppilaitokseen hän hakeutuu. Onko tämä näkemys ja mielipide tarkkaan harkittua ja punnittua? Nuorella voi olla mielipide, mutta usein ajattelu tuossa iässä on vielä lyhytnäköistä. Lapsi on monessa suh-

teessa niin fysiologisesti kuin henkisesti keskenkasvuinen nuori, jolla ei välttämättä ole kypsyyttä nähdä kokonaisuuksia ja siten valmiuksia tehdä tulevaisuuteensa liittyviä suuria ratkaisuja.

Psykologisesti ihminen on kahdenkymmenen neljän vuoden iässä aikuinen, eli persoonallisuus saavutetaan kohtalaisen myöhään. Lapset kuitenkin joutuvat tekemään jo peruskouluiässä kahdeksannella luokalla valintoja valinnaisista aineista, puhumattakaan, mitä valintoja he joutuvat tekemään lukioon tai ammattikouluun mennessään. Vastuu ei kuitenkaan lisäänty sen vuoksi jos on tehnyt virhevalinnan ja katu valintaansa. Kehitysvaiheet ovat yksinkertaisesti kiinni aivojen kehityksestä ja sitä ei voi nopeuttaa. (Keltikangas-Järvinen 2006.)

Lukio antaa nuorelle kolme vuotta lisäaikaa miettiä, hakeutuuko hän jatko-opintoihin ammattikorkeakouluun vai yliopistoon. Tuona aikana mahdollisesti myös selviää mille alalle hän suuntautuu. Ammattikoulusta valmistunut nuori voi hankin hakeutua jatko-opintoihin jos ei työmarkkinoilla ole tarjolla koulutusta vastaavaa työtä. Jatko-opiskelu on myös vaihtoehto, jos ala ei tuntunutkaan oikealta valmistumisen jälkeen.

Mikäli ammatillinen koulutuskaan ei nuorta kiinnosta, niin on hänellä vielä yksi mahdollisuus, jota eivät opinto-ohjaajat välttämättä tule ajatelleeksi ammatinvalintaan tai jatko-opintopaikkaan liittyviä kysymyksiä ratkottaessa. Oppisopimuskoulutus on mahdollinen oppivelvollisuuden suorittaneelle nuorelle, vaikka koulutusmuodon soveltuminen edellyttää tiettyjen ehtojen täyttymistä. Koulutus on yhteistyötä, joissa osapuolina ovat opiskelija, työnantaja, oppilaitos ja oppisopimustoimisto. Oppisopimus on määräaikaiseen työsuhteeseen perustuvaa ammatillista koulutusta, jossa palkka sekä muut työsuhteen ehdot ovat kunkin alan työehtosopimuksen mukaiset.

2.5 Mielikuvat ja asenteet

Miten mielikuvia ja asenteita on mahdollista tutkia? Karvosen (2003) mielestä mielikuvat ovat eräänlaisia kokemusperäisiä, epävirallisia teorioita. On olemas-

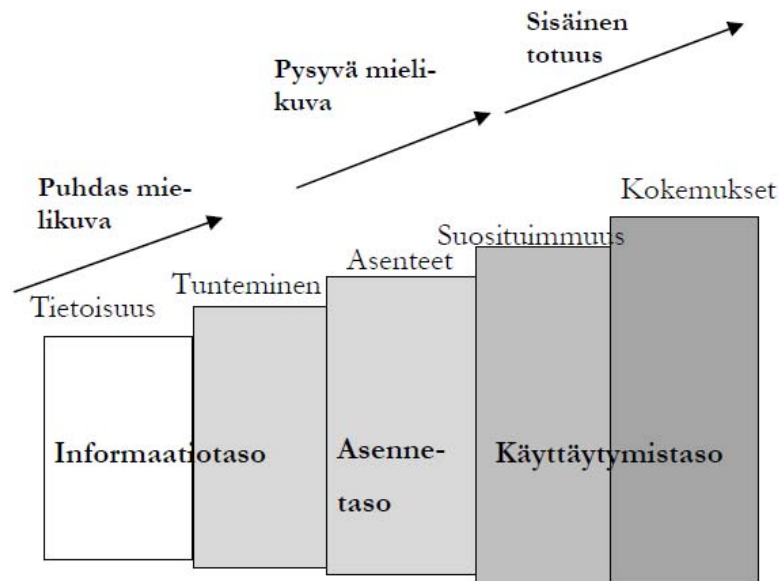
sa kohteita, joita ei vielä voida välttämättä havaita tai tunnistaa, mutta näille kohteille asetetaan kuitenkin oletuksia ja nämä olettamukset ohjaavat tarkkaavaisuuden hakemaan niille vahvistusta. Mielikuvilla on taipumus syntyä, haluttiin niitä luoda tai ei.

Metsäalaa ei pidetä nykyisin kovinkaan trendikkäänä tai houkuttelevana alana. Syitä tähän on varmaan monia, eikä viime aikoina julkisuudessa esillä olleet paperi- ja sellutehtaiden sulkemiset ole ainakaan edesauttaneet imagon kiillottumisessa.

Ihmisen ajatustoiminta ja sen mekanismit vaikuttavat merkittävästi mielikuvien muodostumiseen ja representaatioon. Näin ollen mielikuvien syntyminen perustuu abstraktiin, eli käsitteelliseen ajattelukykyyn (Robe & Mether 1991, 27).

Mielikuvien syntyminen tapahtuu pääsääntöisesti kahden eri kombinaation kautta: tietoisuus- ja tuntemisvaiheen. Tietoisuusvaiheessa asia tunnetaan vain nimeltä. Tuntemisvaiheessa ihminen saa kontaktin johonkin asiaan, esimerkiksi kun hän tapaa jonkun henkilön. Näin tietoisuusvaihe syvenee tuntemiseksi. Psykologisesti nämä vaiheet ovat puhtaasti ilman positiivista tai negatiivista varusta, joten näitä voidaan kutsua puhtaiksi mielikuviksi. (Robe & Vahvaselkä 1997, 70).

Mielikuvan muodostumisen asennevaiheessa voi tulla ilmi negatiivisia, neutraaleja ja positiivisia tunnelatauksia. Tässä vaiheessa puhdas mielikuva muuttuu pysyväksi mielikuvaksi, koska asenteiden muuttaminen on hankala prosessi, koska suosituimmuusvaiheessa jokin asia mielletään kilpailijoitaan paremmiksi. Kokemusvaiheessa selvitetään, miten hyvin odotuksiin on vastattu. Tässä vaiheessa mielikuva kypsyy pysyväksi totuudeksi, jonka muuttaminen jatkossa on hyvin vaikeaa (Robe & Vahvaselkä 1997, 70). Oheisesta kuvasta (kuva 1) käy ilmi mielikuvan syveneminen.

Kuva 1. Mielikuvan syveneminen Robe & Vahvaselkä (1997.)

2.6 Mielikuviin vaikuttaminen

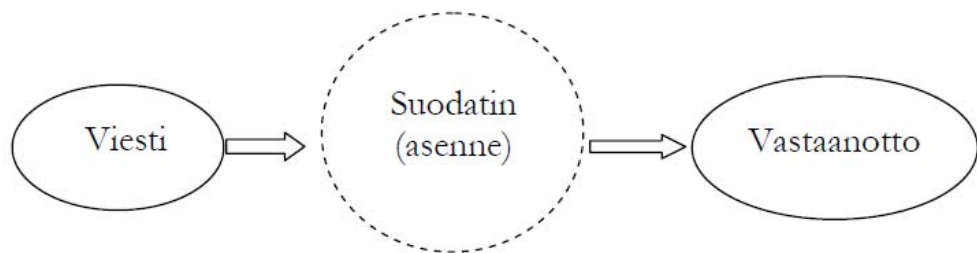
Kulttuuri- ja perhetausta vaikuttavat yleisesti kaikkien asioiden tarkasteluun ja tulkitsemiseen. Lisäksi mielikuviin vaikuttavat ne ennakkoasenteet, joita meillä on entuudestaan. Asenteet muodostuvat arvoista, tunteista ja ennakkoasenteista. Jos asenne on negatiivinen, ei yksilö suostu vastaanottamaan toisenlaista viestiä. Mielikuvaa muutetaan kuitenkin vasta, jos on kyse todellisesta ja merkittävästä pettymyksestä. (Rope & Methner 1991, 34.)

Jos olemme saaneet kielteisen mielikuvan jostain ammatista, tätä käsitystä mielikuvasta on vaikea myöhemmin muuttaa. Jos tämä omaksuttu mielikuva on muuttunut sisäiseksi totuudeksi, se on voimakkaasti asenteellinen. Jos muutos halutaan toteuttaa, on sen tueksi tuotettava tarpeeksi informaatiota ja luotettavaa todistusaineistoa siitä, että mielikuva on väärä. Uuden informaation tulee olla ehdottoman vakuuttavaa, jonka perusteella yksilöllä on valmius muuttaa mielikuvaansa. Ihminen on valmis mukautumaan ajatukseen ammatista vasta sitten, kun muutos on saatu aikaan. Muutokset vaativat aina aikaa toteutuakseen ja ne voivat jäädä pysyväksi. (Rope & Methner 2001, 69 – 70.)

2.7 Asennetutkimus

Erwinin mukaan (2001, 11) asenne on ”opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä asiaa kohtaan”. Helkama, Myllyniemi & Liebkind (1998, 188) ovat kuvanneet asian näin: ” Asenne on johonkin henkilöön, kohteeseen tai kysymykseen liittyvä yleinen pysyväisluonteinen myönteinen ja kielteinen tunne”.

Asenteet toimivat usein suodattimen lailla, joka tarkoittaa sitä että lähetettävä viesti voi muuntua kulkiessaan vastaanottajan suodattimen, eli asenteen läpi (kuva 2). Tieto on mahdollista muuttua myös vastaanottajan mielessä, koska ihmisillä on taipumus muuttaa uusi tieto jo olemassa olevaan tietoonsa, eli asenteisiinsa sopivaksi (Havunen 2000, 24-26).

Kuva 2. Asenteet suodattimena Havunen (2000.)

Asenteisiin liittyy usein enemmän emotionaalisia mielikuvia kuin mielipiteeseen. Yksittäiset mielipiteet sen sijaan perustuvat usein pelkkään tietoperustaan. Mielipiteet ovat näin helposti muutettavissa uuden tiedon myötä. (Havunen 2000, 17- 22.)

Kuinka asenteet muodostuvat? Yhtenä asenteiden muodostumiseen vaikuttavana tekijänä pidetään arvoja. Meillä jokaisella on olemassa tietty käsitys, arvo, jostakin asiasta. Lääkärin ammattia pidetään parempana kuin metsurin ammattia, koska ammattia arvostetaan enemmän. Perhetausta, havainnointi ja viestiminen vaikuttavat myös asenteiden syntyyn. Arvot ovat yleensä hyvin pysyväisluonteisia ja koskettavat useasti laajojakin kokonaisuuksia. Asenne vaikuttaa kuitenkin ratkaisevasti yksilön mielipiteisiin, varsinkin tärkeitä päätöksiä

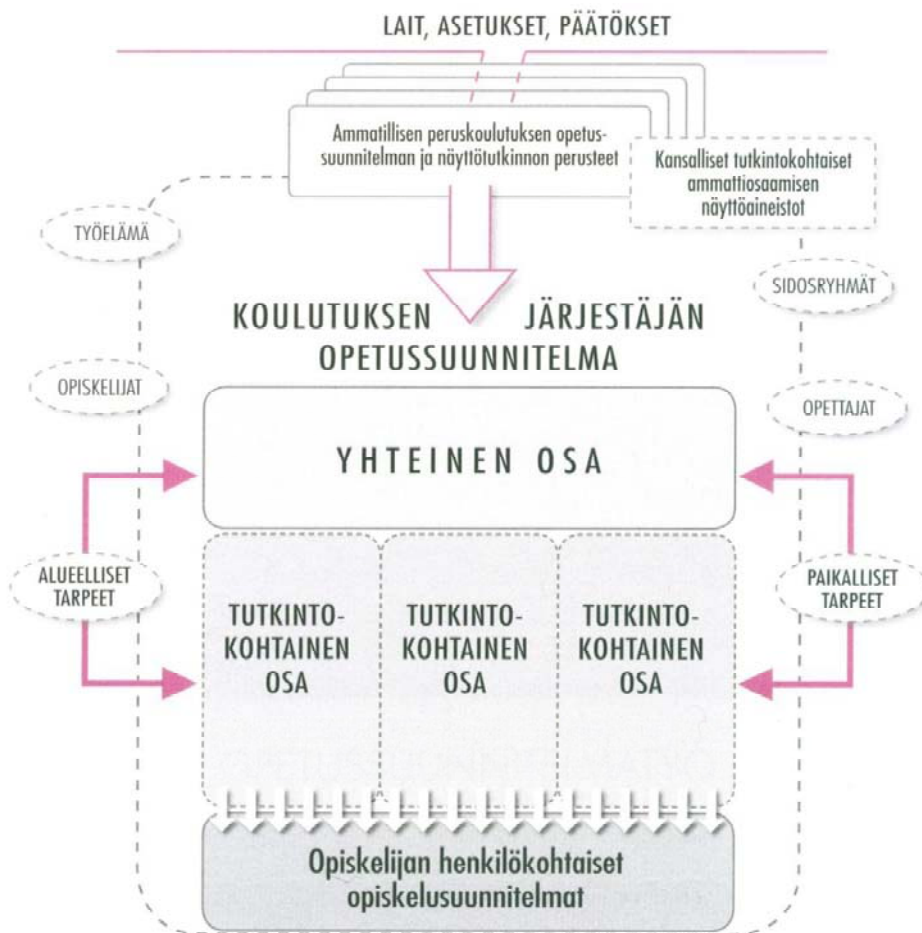
tehtäessä. Mikä on asenteen ja mielipiteen ero? Ne eroavat toisistaan siten, että asenne on pysyvämpi, vallitsevampi ja vaikeammin muutettavissa kuin mielipide.

2.8 Metsäalan perustutkinnon nykytila

Opetussuunnitelman merkityksestä koulutyössä on viime vuosina keskusteltu vilkkaasti. Opetussuunnitelmat ja oppimateriaalit laaditaan tavallisesti opettajan työn kannalta, ei niinkään oppilaiden oppimisen näkökulmasta katsottuna. Yhä edelleen opetussuunnitelmien ja oppikirjojen käyttämisen lähtökohtana on opettava opettaja, joka ”siirtää” oppilailleen näissä kirjallisissa lähteissä olevia asioita. Poikkeuksia kylläkin. Niistä huolimatta on varsin vaikeaa löytää sellaista opetussuunnitelmaa, jonka lähtökohtana olisi oppilaan oppimisen kannalta ihanteellisten oppimisedellytysten luominen kouluun. (Sahlberg 1998, 194.)

Hätösen (2006, 21) mukaan opetussuunnitelma on koulutuksen järjestäjän laatima ja hyväksymä, hallinnollinen ja julkinen asiakirja. Opetussuunnitelma sisältää kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten yhteisen osan ja tutkinnoittain eriytyvät osat. Opetussuunnitelma tehdään koko tutkinnolle ja kaikille niille koulutusohjelmille, joita koulutuksen järjestäjä tarjoaa. Opetussuunnitelma sisältää koulutuksen järjestäjän itse ja yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa tarjoamat opinnot ja siinä tarkennetaan tarpeen mukaan alueellisten ja paikallisten tarpeiden pohjalta opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen opintojen tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit. Opetussuunnitelma sisältää valinnaiset ja vapaasti valittavat opinnot (kuva 3).

Metsäalan perustutkinto on laajuudeltaan 120 opintoviikkoa. Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista sekä ammatillisessa peruskoulutuksessa myös ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista. Lisäksi tutkintoon tulee voida yksilöllisesti sisällyttää enemmän tutkinnon osia silloin kun se on työelämän alakohtaisiin tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen ja tutkinnon suorittajan ammattitaidon syventämisen kannalta tarpeellista. (Metsäalan perustutkinto 2009.)

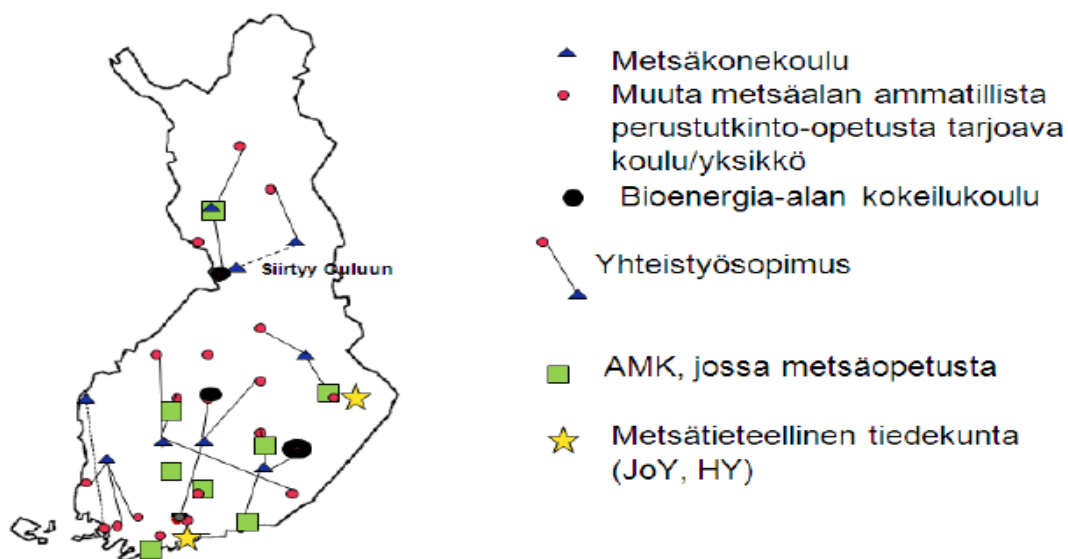

Kuva 3. Opetussuunnitelma Hätönen (2006.)

Metsäalan perustutkinto on uudistettu vuonna 2009, ja se voidaan suorittaa neljässä koulutusohjelmassa. SAMledussa näistä voidaan suorittaa kaksi: metsäenergian tuotannon- ja metsuri- metsäpalvelujen tuottajan koulutusohjelmissa.

Metsäkonekouluja on Suomessa kahdeksan (kuva 4). Tutkintoon valmistavaa aikuiskoulutusta sekä näyttötutkintoja otetaan vastaan myös muissa oppilaitoksissa. Niin metsäalan kuin metsäkonealan oppilaitostenkin sijaitseminen eri puolilla maata on tärkeää, jotta alalle saadaan uusia oppilaita.

Vuonna 2009 aloituspaikkoja metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelmaan oli yhteensä 770. Metsäkoneenkuljettajan tutkintoon johtavia peruskoulutuksen paikkoja oli 389 vuonna 2011 ja metsäkoneasennuksen aloituspaikkoja 31 (Vuorio & Tantt (2011).

Kuva 4. Metsäalan oppilaitokset Suomessa (Suoheimo 2005.)

Metsäkonekoulut ovat pyrkineet helpottamaan oppilaiden saamista alalle solmimalla yhteistyösopimuksia muita koulutusohjelmia tarjoavien oppilaitosten kanssa. Näin ovat tehneet esimerkiksi Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto sekä Etelä-Savon ammattiopisto.

Puunkorjuun koneellistumisen alkuvaiheessa metsäkoneenkuljettajaksi lähtivät tyypillisesti aikaisemmin metsurin töitä tehneet ilman varsinaista metsäkonealan koulutusta olevat henkilöt. Perinteisesti alan yrittäjiä ja kuljettajia on tullut koneyrittäjäperheistä tai maatalouden parista. Puu- ja erityisalojen liiton kyselyjen mukaan metsäkonealan ammattikoulutus on kuitenkin yleistynyt tasaisesti vuosina 1996 - 2005. Vuonna 2005 kyselyyn vastanneista 60 prosentilla metsäkoneenkuljettajista oli metsäkonealan ammatillinen tutkinto tai suoritettuina alan kursseja. (Suoheimo 2005.)

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistossa nuorilla on mahdollisuus hakea kevään 2012 yhteishaussa metsäenergian tuotannon koulutusohjelmaan. Niin kuin edellä on kerrottu, SAMledu tekee yhteistyötä metsäkoneenkuljettajakoulutuksessa Etelä-Savon koulutus Oy (myöh. Esedu) kanssa siten, että puolet tutkinnon suorittamiseen kuluva ajasta oppilaat ovat ns. SAMI:n opiskelijoita. Yhteistyö perustuu kumppanuussopimukseen, joka on solmittu vuonna 2004. Molemmat osapuolet ovat olleet menettelytapaan tyytyväisiä. Kevään 2012 yh-

teishaussa ei ole nuorille tarjolla metsurikoulutusta (metsuri-metsäpalvelujen tuottaja). Syynä tähän on vuosi vuodelta pienentyneet hakijamäärät ko. tutkintoon. (Pitkänen 2012.)

2.9 Metsäalan perustutkintokoulutuksen imago

2.9.1 Metsätyön, puunkorjuun ja kuljetuksen historiaa

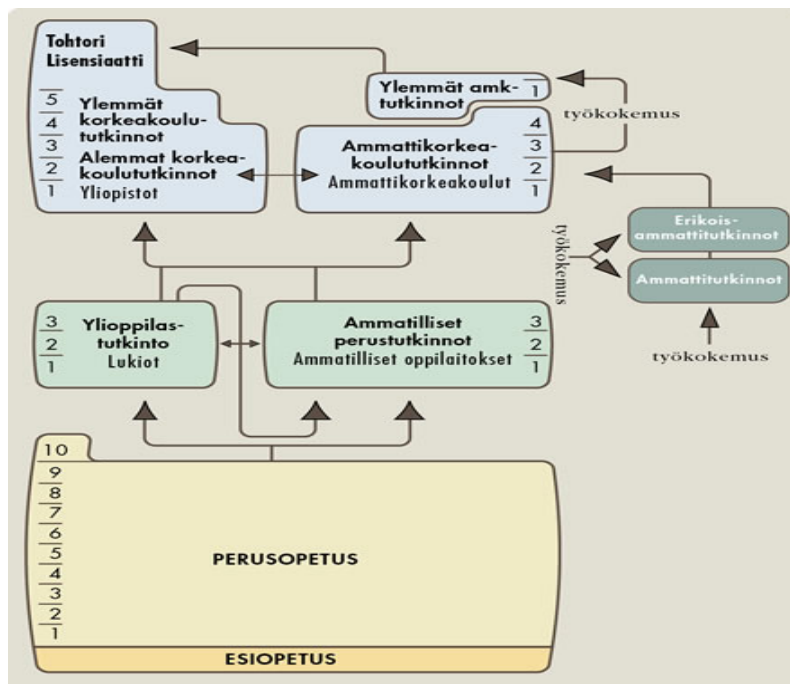
Lihhasvoiman aikana puut kaadettiin ja valmistettiin puutavaraksi kirveellä, käsisahalla ja kuorimaraudalla, ajettiin hevosella ja reellä uittoväylän varteen ja uitettiin käyttäjille. Lihhasvoiman kausi kesti 1960- luvun alkuun. Tuolloin metsätyövoiman lukumäärä oli suhdanteista ja laskentatavasta riippuen 110 000 – 140 000 henkilöä. (Hannelius & Kuusela 1995, 167.) Sekä markkinapuun että itsenäisistä hakkuumiehistä oli vuonna 1961 vielä yli puolet ilman moottorisahaa (Heikinheimo & Ristimäki 1965, 11).

Maatalouden koneellistuminen ja sen työvoiman siirtyminen muihin ammatteihin oli voimakasta 1960- luvulla. Yleinen palkkatason nousu nosti myös metsätyön kustannuksia. Hevoset vetovoimana vähenivät ja metsätaloudessa aloitettiin työn rationalisointi, koneellistaminen sekä työvoiman koulutus. Kirves ja käsisaha hävisivät käytöstä 1970- luvulla ja puutavaran kuorinta siirtyi tehtaalle. Pääosan puutavarasta teki metsuri moottorisahalla 1980- luvulle asti. Metsätraktoreiden, kaadon jälkeen puutavaran valmistavien prosessoreiden, sekä kaikki työvaiheet tekevien harvestereiden määrä lisääntyi. Harvesterilla tehtiin 50 prosenttia puutavarasta ja 15 prosenttia harvennushakkuista sekä metsätraktorilla 90 prosenttia metsäkuljetuksista vuonna 1990 (Hannelius & Kuusela 1995, 167). Metsäteollisuuden ja Metsähallituksen puunkorjuusta tehdään nykyisin 99 prosenttia koneellisesti (Metsätilastollinen vuosikirja 2010, 195).

Grönmark & Juutinen (2006) ovat tutkineet peruskoulun päättävien nuorten valintapäätöksiä jatko-opiskeluun liittyen ravintolakokin ja tarjoilijan välillä. Tutkimuksessa kävi ilmi, miten pienistä asioista nuoren päätös voi olla kiinni. Ensimmäisistä ammattivalintaan suoraan vaikuttavia tekijöitä olivat koulun sijainti, kiin-

nostus alaa kohtaan, nykyisen koulun henkilökunnan suositukset, kielteinen kuva toisesta ammattikoulusta, pääsemättömyys ensisijaiseen hakupaikkaan, vanhempien toiveet ja ammatit sekä yläasteaikainen työharjoittelupaikka.

Jos nuori on saanut kielteisen mielikuvan metsäalan ammateista (metsuri, metsäkoneenkuljettaja, metsäenergian tuottaja), sitä on vaikea myöhemmin muuttaa. Nuoret eivät ehkä arvosta ammatteja, tai he eivät yksinkertaisesti ole tietoisia siitä, millaisia em. ammatit todellisuudessa ovat. On selvää, että lähes jokaisella ammatilla on ns. ”hyvät ja huonot puolensa”, mutta metsäala ei ole sen huonompi ala kuin mikään muukaan ala. Perustutkinnon suorittaneella nuorella on halutessaan mahdollisuus kouluttautua vaikka metsänhoitajaksi (kuva 5).

Kuva 5. Suomen koulutusjärjestelmä (OPH 2011.)

2.9.2 Ammatinvalinnan vaikeus

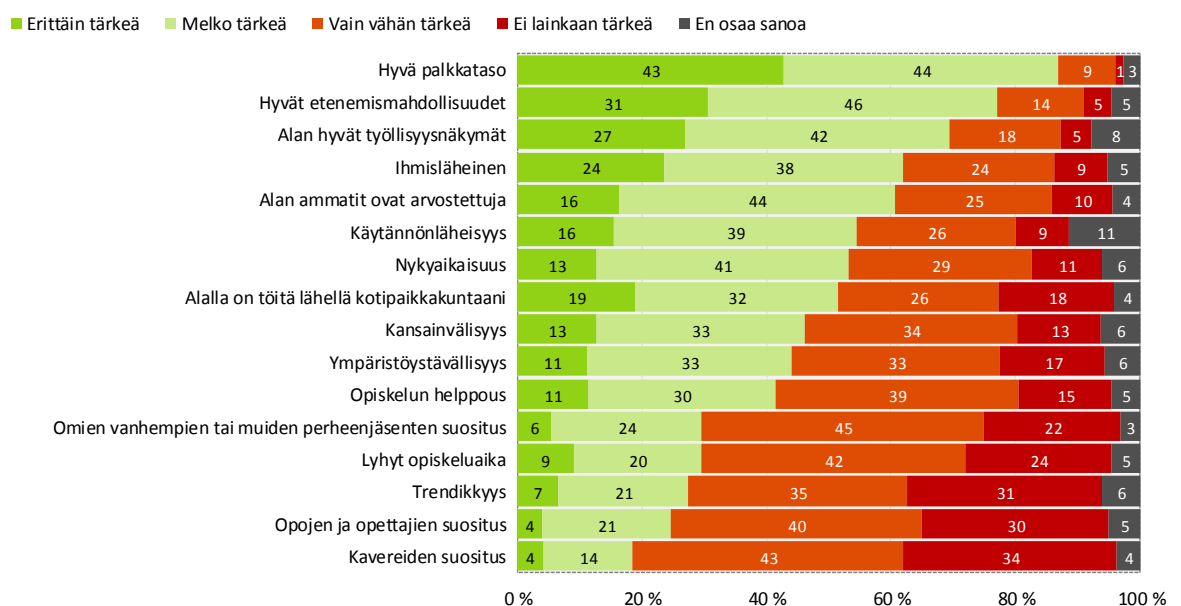
Entä miten vanhemmat vaikuttavat nuoren päätökseen, kun hän valitsee itselleen sopivaa jatkokoulutuspaikkaa? Tuleeko insinöörin lapsista aina insinöörejä ja voiko myös metsurin tai siivoojan lapsesta tulla yritysjohtaja? Nuoren mieliku-

viin ammatin valintatilanteessa voi vaikuttaa myös vanhempien suhtautuminen asiaan kun päätös jatko-opiskelupaikasta on ajankohtainen.

Nuoren on tehtävä tärkeitä valintoja, jotka vaikuttavat selkeästi hänen tulevaisuuteensa. Kuvaa omasta tulevaisuudesta ei enää kannata muovata vanhempien kaavan tai edes sen hetkisen yhteiskunnallisen aseman mukaiseksi. Suunnitelmia voi joutua muokkaamaan useaan kertaan elämänsä aikana. Tämä vaatii kykyä sietää ja kestää epävarmuutta. Tärkeitä ominaisuuksia ovat joustavuus, kyky suuntautua uuteen, optimistinen elämänasenne, itseluottamus, kyky ideoida ja tehdä päätöksiä, sekä vastuuntunto. (Pölönen & Riihinen 2005, 11.)

Niin kuin alla olevasta kuviosta (kuvio 1) käy ilmi, niin päätökseen vaikuttavia tekijöitä on useita ja valintaperusteet saattavat liittyä toisiinsa yhden tai useamman tekijän summana. Oletettavasti monessa kodissa keskustellaan näistä valintakysymyksistä, mikä onkin suotavaa ja jopa toivottavaa nuoren tulevaisuuden kannalta. Leinikan & Reinikaisen (2011) suorittaman tutkimuksen mukaan eniten merkitystä opiskelupaikan valintaan liittyen on palkkatasolla ja sillä, että työpaikalla on myös hyvät etenemismahdollisuudet.

Kuinka tärkeitä valintaperusteita seuraavat asiat ovat valitessasi alaa, jolla tulevaisuudessa työskentelisit?

Kuvio 1. Opiskelupaikan valintaan vaikuttavia tekijöitä (Leinikka & Reinikainen 2011).

2.9.3 Metsäalan osaaminen ja hyväksyttävyyys -työryhmän raportti

Uudistettu metsäalan ammatillinen perustutkinto on otettu käyttöön 1.8.2009. Täysin uusina koulutusohjelmina ovat metsäkoneasennuksen koulutusohjelma sekä metsäenergian tuotannon koulutusohjelma, jossa suuntautumisvaihtoehtoina ovat turvetuotanto, lämpölaitostoiminta, metsäenergian hankinta ja käyttö sekä lyhytkiertoviljely (Metsäalan perustutkinto 2009).

KMO:n ohella metsäsektorin koulutuksen kehittämiseen liittyviä ehdotuksia on tehty useissa työryhmissä, mm. OKM:n, TEM:n. Metsäalan osaaminen ja hyväksyttävyyys -työryhmä on selvittänyt ja analysoinut metsäalan ryhmien tekemien ehdotusten toimeenpanotilannetta ja esittänyt niistä lyhyen yhteenvedon. Tässä yhteenvedossa on myös tiivistetysti koottuna niitä metsäalan koulutuksen ja osaamisen vahvistamisen kehittämisehdotuksia, joita ryhmän järjestämässä keskustelutilaisuuksissa on tullut esiin. (Metsäalan osaaminen 2009.)

Metsäneuvostolle antamassa raportissa työryhmä lopuksi toteaa, että alan koulutuspaikkoja on valtakunnallisesti tarjolla riittävästi ja kattavasti, mutta oppilaitos ja toimipisteverkkoa tulisi kuitenkin supistaa, jotta voidaan taata metsäsektorin tarpeisiin vastaavan ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytykset. Miten työryhmän laatiman raportin johtopäätökset mahdollisesti vaikuttavat OKM:n päätöksiin koulutuspaikkoja vähennettäessä ja miten nämä päätökset koskevat tulevaisuudessa Etelä-Savoa ja SAMledua?

Viime vuosina ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuus on kasvanut ja vastavasti lukio-opintoja aloittavien opiskelijoiden lukumäärä on jonkin verran pienentynyt. Metsäalan ammatillisessa koulutuksessa metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelman vetovoimaisuus on säilynyt kohtalaisen hyvänä, mutta varsinkin bioenergia-alan, ja alueellisesti metsuri-metsäpalvelujen tuottajakoulutuksen vetovoimaisuus on ollut heikkoa.

Kuriositeettina voidaan mainita, että metsäalan ammatillisen koulutuksen valitsevat nuoret ovat perinteisesti olleet hyvin kotipaikkauskollisia, eikä metsäkouluun haluta lähteä kauaksi kotiseudulta (Elovirta & Ihalainen 1984; Työtehoseura 2009, 12).

3 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET

Työn toimeksiantaja Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston (SAMledu) luonnonvara- ja ympäristöalan toimipiste Varparannalla on antanut metsäalan perustutkinto-opetusta jo neljäkymmenenviiden vuoden ajan. Opiskelijamäärät ovat perustutkintokoulutuksessa viimeisen kymmenen vuoden aikana vaihdelleet suuresti ja viimeiset viisi vuotta opiskelijoita on ollut entistä vähemmän.

Työn tarkoituksena oli selvittää kaksi asiaa. Ensimmäisessä osiossa selvitettiin ja mitattiin Savonlinnan ja Punkaharjun peruskoulujen (n=4) yhdeksäsluokkalaisten nuorten tietämystä ja kiinnostuneisuutta metsäalaa kohtaan. Minkälaisen mielikuvan metsäala antaa kuusitoista vuotta täyttäneelle nuorelle? Entä millaiset mielikuvat ja asenteet heillä on alan ammattiteista?

Tavoitteena on kyselylomakkeista saatujen tulosten perusteella analysoida ja selvittää syyt, miksi nuoret eivät hakeudu metsäalan perusopintoihin ja mitkä ovat ne toimenpiteet, että Varpalassa tulevaisuudessakin järjestetään ammatillista perustutkinto ja -aikuiskoulutusta.

Toisessa osiossa tiedusteltiin alueellisesti metsäalan sidosryhmiltä, miten he näkevät Varpalan metsäopetuksen haasteet ja tulevaisuuden. Mikä on heidän käsityksensä niistä toimenpiteistä, millä jatkossa turvattaisiin metsäopetuksen jatkuvuus Savonlinnassa?

4 TYÖN TOTEUTUS

4.1 Työn lähtökohdat

Tämän opinnäytetyöprosessin aloitus pohjautui opinnäytetyön tekijän pitkäaikaiseen, yli kolmenkymmenen vuoden kokemukseen metsäalalta. Toinen päätökseen vaikuttava tekijä on ollut työn tekijän työsuhde Varpalaan vuosina 2004–2008, jolloin hän toimi luonnonvara- ja ympäristöalan yksikössä metsäopetuksen lehtorina. Kolmantena, kannustavana tekijänä prosessin syntyyn on ollut Varpalan toimipisteessä työskentelevän kehityspäällikön sekä luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuspäällikön positiivinen suhtautuminen tutkimusprosessiin.

4.2 Työn rajaus ja tavoitteet

Pedagogiikka vaatii asiakkaan, tarpeen ja tuotteen. Tämän työn asiakkaana on SAMledu, tarpeena on työelämä ja tuotteena on opetus, jota oppilaitoksessa annetaan opiskelijalle.

Kun vielä vuonna 2006 Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistossa ensimmäisen toiveen hakijoita metsäalan perustutkintokoulutukseen oli 17, niin vuoden 2011 vastaava luku oli enää 4. Vuoden 2006 tasosta pudotus on ollut melkoinen. Bioenergia-alan perustutkintokokeilun aloitusvuonna 2004 opiskelijoita otettiin sisään peräti 19. Tutkintokokeilun aikana kolmena seuraavana vuonna ensisijaisia hakijoita tähänkin koulutukseen oli vain muutamia vuodessa. Sen sijaan näyttötutkintona suoritettavat metsätalousyrittäjän ammattitutkinto- ja metsämestarin erikoisammattitutkintokoulutus ovat olleet vetovoimaisia koulutuksia.

Vuonna 2011 lähes puolet Savonlinnan ammatti- ja aikuisopissa aloittaneista perustutkinto-oppilaista oli kotoisin Savonlinnasta. Kuntayhtymän ympäristökuntien osuus aloittavien opiskelijoiden määrässä oli noin kolmannes. Varpalassa metsäalan tutkintojen kohdalla tilanne on kuitenkin päinvastainen. Kuntayhty-

män jäsenkuntien osuus hakijamäärissä on ollut merkittävässä osassa. Myös Savonlinnan kaupungin ympäristökylistä on perinteisesti tullut oppilaita esimerkiksi Moinsalmelta, Haapalasta, Juvolasta ja Oravista (Pitkänen 2012).

Opinnäytetyön ensisijaisena tavoitteena on saada selvyys, miten Savonlinnan ja Punkaharjun peruskoulujen yhdeksäsluokkalaiset mahdollisesti käyttäytyvät yhteishaussa 2012. Kuinka suuri osuus hakijoista suuntautuu ammatilliselle sektorille opiskelemaan ja kuinka moni ammatillisen suuntautumisen valinnut nuori on kiinnostunut metsäalasta? Selvityksen jälkeen työssä esitetään ehdotuksia, mitkä voisivat olla ne toimenpiteet, joilla ala saataisiin houkuttelevammaksi ja kiinnostavammaksi niin, että jatkossa peruskoulun päättävän luokan nuoret hakeutuisivat yhteishaussa entistä laajemmin suorittamaan metsäalan perustutkintoa.

Lisäksi työn yhtenä osana haastatellaan eteläsavolaisia sidosryhmien edustajia. Heitä pyydetään esittämään näkemyksiä siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan metsäalan suorittavalta työntekijältä. Millaisia tietoja ja taitoja vastavalmistuneelta opiskelijalta edellytetään kun yritys suunnittelee työntekijän palkkaamista. Mitkä ovat ne toimenpiteet, jolla ylipäätään saadaan nuoret kiinnostumaan enemmän metsäalasta?

Tämän työn ulkopuolelle jää selvittää syyt, mistä mahdollisesti johtuu, ettei metsäalaa mielletä varteenotettavaksi vaihtoehdoksi nuorten keskuudessa jatko-opiskelupaikkaa valittaessa.

Jos nuorta kiinnostaa metsäala, niin peruskoulusta valmistuneella on mahdollisuus hakea SAMledussa metsäalan perustutkintokoulutukseen. Metsäkoneenkuljettajakoulutus järjestetään yhteistyössä Etelä-Savon ammattiopiston kanssa. SAMledulla on järjestämisluvat myös bioenergia-alan ammattitutkintoon, metsätalousyrittäjän ammattitutkintoon ja metsämestarin erikoisammattitutkintoon.

4.3 Aineisto ja menetelmät

4.3.1 Käytetyn menetelmän valinta

Tässä opinnäytetyössä on yhdistetty kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusote, koska yhdistäminen auttaa laatimaan kattavan mittariston tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksen tulosten analysointivaiheessa kvalitatiivinen aineisto voi olla hyödyllinen mielekkäiden tulkintojen tekemisessä. Kvalitatiivisen menetelmän valinnalla voidaan syventää ja tarkentaa kvantitatiivisen tutkimuksen antamia tuloksia (Bryman 1992) ja tutkimusmenetelmän valinnan perustana pitäisi olla se tutkimusongelma, johon menetelmällä haetaan vastausta (Begley 1996).

Tämä tutkimus tarkastelee ja mittaa peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten kiinnostusta ja tietämystä metsäalaa, sekä metsäalan perustutkintokoulutusta kohtaan. Mielenkiinnon kohteina ovat ensisijaisesti tutkimuksen otokseen kuuluvat nuoret jotka ovat kiinnostuneita luonnonvara- ja ympäristöalasta.

Metsämuurosen (2002,177) mukaan kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen erot ovat:

- a) *Haastattelun kohdejoukon ero*: kvantitatiivisessa tutkimuksessa haastattelut kohdistuvat yleensä *satunnaisotokseen*, kun taas kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastatellaan valittuja yksilöitä. Kyse on sekä lukumäärän että valintatavan erosta.
- b) *Kysymysten muodon ero*: kvantitatiivisen haastattelun perusmuoto on strukturoitu kysymys, kun taas kvalitatiivisen haastattelun perusmuoto on avoin kysymysaihe tai teema.

Uusitalo (1991, 79) kirjassaan Tiede, tutkimus ja tutkielma toteaa, että korkeimmillaan laadullinen tutkimus on yksinkertaisesti aineiston ja analyysin ei-numeraalinen kuvaustapa ja laadullinen aineisto on usein ilmiänsultaan tekstiä.

Cowman (1993) on tutkinut erilaisten aineistojen, tutkijoiden, teorioiden, tutkimusmenetelmien, analyysien tai tieteenalojen yhdistämistä samassa tutkimuksessa. Brannen (1992) ja Begley (1996) ovat erityisesti perehtyneet ja tutkineet

eri tutkimusmenetelmien yhdistämiseen liittyviä ilmiöitä, joissa on kerätty useita eri aineistoja eri ajankohtina, eri paikoissa tai erikokoisilta ihmisryhmiltä.

4.3.2 Yhdeksäsluokkalaisille suunnattu lomakekysely

Opinnäytetyön ensimmäisen osion aineisto $n=239$ kerättiin marras-joulukuussa 2011 Talvisalon, Normaalikoulun ja Mertalan peruskoulujen yhdeksäsluokkalaisilta ($n=207$). Vertailukouluksi otettiin ympäristökunnista Punkaharjun koulun yhdeksäsluokkalaiset ($n=32$). Tutkimukseen pyydettiin mukaan myös Sulkavan peruskoulun yhdeksättä luokkaa, mutta useista yhteydenotoista huolimatta koululta ei saatu koskaan vastausta haastattelupyyntöön. Vertailukoulu saatiin kuitenkin mukaan maaseudulta, ja verrokin mukaan ottamisella haluttiin selvittää, poikkeako oppilaiden hakukäyttäytyminen toisistaan ja jos poikkeaa, niin minä verran.

Tutkimukseen valituille yhdeksäsluokkalaisille laadittiin kuusitoista kysymystä sisältävä strukturoitu kyselylomake, jossa tiedusteltiin mm. harrastuneisuutta, ensisijaista hakutoivetta, sekä tiedusteltiin erityisesti nuorten kiinnostuneisuutta ja tietämystä metsäalaa kohtaan (liite 1).

Kysely toteutettiin valvotusti opinto-ohjaajan tunnilla. Opinto-ohjaajien kanssa käytiin ennakkoon ennen kyselyn suorittamista yksityiskohtaisesti kysymykset läpi. Tällä toimenpiteellä varmistettiin opinto-ohjaajien valmiudet antaa tarvittaessa vastauksia oppilaiden esittämiin kysymyksiin lomakkeen täyttöä koskevis- sa asioissa. Opinnäytetyön tekijällä oli mahdollisuus olla henkilökohtaisesti läsnä kahden koulun kyselyntoteutuksessa.

Lomake oli suunniteltu siten, että sen täyttämiseen kului aikaa korkeintaan 15 minuuttia. Tällä haluttiin varmistaa se, että oppilas varmasti jaksaisi lukea ja täyttää lomakkeen huolellisesti loppuun asti. Tutkimukseen osallistui yhteensä 244 oppilasta. Puutteellisten merkintöjen vuoksi jouduttiin hylkäämään neljä vastauslomaketta, mitä voidaan pitää tutkimuksen luotettavuuden kannalta vähäisenä, joten lopullisen otoksen koko oli $n=239$ oppilasta. Otoksen koon kat-

sottiin antavan riittävän luotettavan käsityksen opiskelijoiden hakumieltymyksistä ja tuntemuksista metsäalan perustutkintoja kohtaan. Kyselyn vastaukset käsiteltiin Excel-taulukkolaskentaohjelmalla. Tuloksia esitellään sanallisessa ja graafisessa muodossa.

4.3.3 Avoin haastattelu

Tuomen ja Sarajärven (2004, 73) mukaan laadullisen tutkimuksen käytetyimpiä tutkimusmenetelmiä ovat havainnoinnit, haastattelut ja kyselyt sekä erilaisiin dokumentoituihin muistiinpanoihin pohjautuva tietoperusta. Tutkimuksessa ratkaisevaa ei ole myöskään työn aineiston koko, vaan tulkintojen syvyys ja kestävyys (Eskola & Suoranta 1996, 39).

Haastattelu on yksi käytetyimpiä tiedonkeruutapoja. Haastattelussa tutkija ja haastateltava keskustelevat haastattelutyypistä riippuen enemmän tai vähemmän strukturoidusti (järjestelmällisesti) tai laxeasti asioista, jotka kuuluvat tutkimusaiheeseen. Erotuksena sosiaalisia funktioita täyttävästä arkisesta keskustelusta tai vaikkapa sanomalehtijuttua varten tehtävästä tai psykologian tekemisestä haastattelusta tutkimushaastattelulla on selkeä päämäärä: tutkimustehtävän suorittaminen. Haastattelua siis käytetään tutkimusaineiston saamiseksi, ja aineistoa puolestaan on tarkoitus analysoida ja tulkita tieteellisen tutkimustehtävän selvittämiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34-42.)

Avoin haastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa on tietty aihe. Aiheen käsittelyssä voidaan mennä syvällekin. Haastattelijalla on mahdollisuus kysyä uusia kysymyksiä haastateltavan vastausten perusteella (Hirsjärvi & Hurme 2001).

Tässä opinnäytetyössä haastattelija ja haastateltavat olivat kaikki metsäalan ammattilaisia, joten keskustelut johtivat usein kysymysten ja vastausten kautta syvällisimpiin jatkokeskusteluihin ja pohdintoihin. Tällaisten keskusteluiden kautta saatiin esiin myös sellaista aineistoa, jota haastattelija ei ollut ajatellut tai osannut kysyä.

Edellä kerrotulla tavalla suoritettu haastattelu on kuitenkin työlästä käsitellä, sillä vapaan aineiston analysointi on hitaampaa ja vaikeampaa kuin valmiin, strukturoitujen vastausten analysointi (Preece, Rogers & Sharp 2002). Avoimen haastattelumenetelmän käyttö on kannattavaa silloin, kun haastateltavien kokemukset vaihtelevat paljon ja kun haastateltavia ei ole monta (Metsämuuronen, 2000).

Opinnäytetyössä haastateltiin avoimin kysymyksin myös sidosryhmän edustajia Savonlinnasta ja ympäristökuntien alueelta (Punkaharju, Kerimäki, Heinävesi, Rantasalmi, Juva). Haastateltavina oli yhteensä kymmenen metsäkoneurakoitsijaa ja metsätoimihenkilöä. Tutkimukseen mukaan valittujen haastateltavien henkilöiden lukumäärä oli rajattu kymmeneen, joten menetelmän katsottiin soveltuvan hyvin tämän opinnäytetyön osan toteuttamiseen.

Haastattelun otos katsottiin riittävän suureksi, koska aihepiiristä saadun tiedon määrä ja laatu eivät todennäköisesti kasva otoksen kokoa kasvattamalla kovinkaan paljon. Oheisesta taulukosta (taulukko 1) käy ilmi valitun haastattelumenetelmän soveltuvuus opinnäytetyöhön.

Taulukko 1. Haastattelutyypien vertailu (Hirsjärvi & Hurme, 1995).

	Lomakehaastattelu	Teemahaastattelu	Avoim haastattelu
Kysymysten muotoilu	Kiinteä	Suosituskysymyksiä	Vapaa
Kysymysalue	Tiukasti määritelty	Pääpiirteittäin määritelty	Vapaa
Osallistujamäärä	Suuri	Melko pieni	Pieni
Kustannus yksikköä kohden	Pienehkö	Suurehko	Suurehko
Työmäärä analyysivaiheessa	Melko pieni	Suuri	Suuri
Tutkijan paneutuminen	Voi olla pieni	Välttämättä suuri	Välttämättä suuri
Saatu tieto	Pintapuolinen	Syvä	Syvä

4.3.4 Haastattelujen toteutus

Haastattelu on osa tutkimusprosessia ja aineiston analysointi alkaa usein jo sen keruuvaiheessa. Olisikin suotavaa, että tutkija voisi itse toimia haastattelijana.

(Grönfors 1982, Fieldt & Morse 1985; Hirsjärvi & Hurme 1995.) Tutkimushaastattelusta saatua tietoa voidaan käyttää hyväksi sen jälkeen, kun tieto on jollain tapaa oikeaksi todennettu ja tiivistetty (Hirsjärvi & Hurme, 2001). Tässä työssä haastattelut on tehty edellä kerrotulla tavalla ja ne on tehty kunkin kohdalla heidän omilla työpaikoilla.

Haastattelutilaisuuden alussa on tuotu esille mikä on sen tarkoitus, miksi se tehdään ja kenen toimesta. Haastatteluun käytetty aika haastateltavaa kohti oli keskimäärin yksi tunti ja kysymykset olivat vapaamuotoisia.

Haastateltavia oli yhteensä kymmenen henkilöä, ja he edustivat seuraavia organisaatioita: Metsäkeskus Etelä-Savo (2), Metsänhoitoyhdistys Itä-Savo, Metsänhoitoyhdistys Metsä-Savo, Metsänkorjuu Pulkkinen Oy, Metsätyöt Laamanen Ky, Feel Forest Oy, Metsä Raikuu Oy, Metsätyö Räisänen Oy ja Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto. SAMledun haastateltava on toiminut yli 20 vuotta Varpalassa metsäopetuksen lehtorina (opetuksen näkökulma).

Haastattelun runkona käytettiin kolmea pääteemaa:

1. metsäalan perustutkinto
2. työelämäyhteistyö/-vastaavuus
3. alan houkuttelevuus ja imago.

4.3.5 Haastattelujen purku

Haastattelujen purku aloitettiin haastattelemalla vastaajat ammattiryhmittäin. Aluksi metsäkoneurakoitsijat ja -palveluyrittäjä sekä metsätoimihenkilöt käsiteltiin omana ryhmänään esitettyjen kysymysten ja vastausten substanssiosaimisen näkökulmasta johtuen. Tämän jälkeen tehtiin yhteenveto saadusta materiaalista niin, että jokainen haastateltava tuli huomioitua erikseen aineiston koostamisvaiheessa.

Haastateltavien ammatillinen koulutustausta toimihenkilöiden osalta jakaantuu seuraavasti: metsänhoitaja (2), metsätalousinsinööri YAMK (1), metsätalousinsinööri AMK (2). Koneurakoitsijoiden ammatillinen koulutustausta jakaantui seuraavasti: metsätalousinsinööri (1), maaseutuyrittäjä (1). Yksi yrittäjä on suorittanut kolme tutkintoa: metsätalouden perustutkinnon, metsurikurssin ja metsäkoneenasentajan ammattitutkinnon. Yksi urakoitsija on aloittanut puunajon metsäkoneella peruskouluiässä isän yrityksessä ja on tällä hetkellä päävastuussa yrityksen johdossa. Metsäpalveluyrittäjä on suorittanut Varpalassa 90-luvulla metsurikoulutuksen.

4.3.6 Haastattelujen analysointi

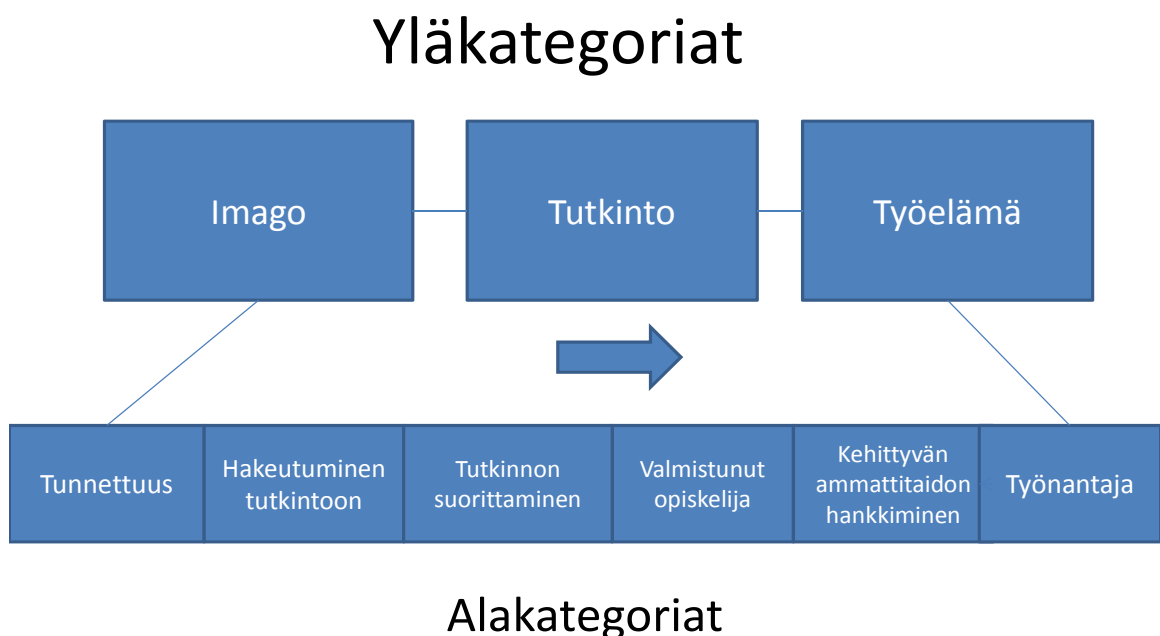
Haastatteluaineiston analysoinnissa on sovellettu valikoidusti fenomenografista analyysimenetelmää, koska fenomenografisen aineiston analyysissä ei ole tarkoitus mennä yleisesti hyväksytyihin tarkkoihin metodeihin, vaan tutkimuksen tarkoitus ja tekijä ohjaavat analyysiä tarkoituksenmukaisella tavalla (Åstedt-Kurki 1992).

Fenomenografiassa voidaan vertailla paitsi eri ihmisten käsityksiä samasta ilmiöstä, myös saman ihmisen eri ilmiöihin liittyviä käsityksiä (Ahonen 1996). Fenomenografinen aineiston analyysi etenee pääpiirteittäin seuraavien vaiheiden mukaan (Uljens 1989):

1. Jokin fenomeeni rajataan tarkastelun kohteeksi.
2. Fenomeenin tarkastelukulma rajataan yhteen tai useampaan.
3. Tehdään haastattelut ihmisten käsityksistä kyseiseen ilmiöön liittyen.
4. Jos haastattelussa on käytetty apuna nauhoitteita, haastattelut kirjoitetaan tiedostoiksi.
5. Kirjoitetut tekstit saatetaan analysointivaiheeseen tarkasteltaviksi.

Fenomenografinen analyysimenetelmän tavoitteena ei ole luoda teoriaa, vaan antaa elävä kuva haastateltavasta hänen kertomaansa kuuntelemalla. "Living a life is listening to each others stories".(Sorrell & Redmont 1995.)

Fenomenografisessa analyysissä keskeisintä on erilaisten käsitysten tunnistaminen ja kuvailu, ei niiden selittäminen. Analyysivaiheessa järjestettiin haastatteluaineisto ylä- ja alakategoriaryhmiksi ja niiden sisäisiksi käsitysluokiksi (yksilön käsitys yhdestä ilmiöstä). Kaikki kategoriat ovat yhtä tärkeitä ja ne on kuvattu käsitysten yleisyyden mukaisessa järjestyksessä (Ahonen 1996). Aineisto luokiteltiin siten, että valittiin kolme pääkategoriaa jotka hajautettiin edelleen kuudeksi alakategoriaksi (kuvio 2).

Kuvio 2. Tutkinnon imago ja tunnettuus.

Mihin kuviossa 2 esitettyihin kategorioihin, tai niiden rakenteiden osiin voidaan vaikuttaa? Imagoon ja tunnettuuteen voidaan vaikuttaa ja nämä kaksi tekijää ovat kuviossa keskeisessä roolissa. Tutkintoon ei voida vaikuttaa lyhyellä aikavälillä, koska tutkinnot kulkevat omia polkujaan ja ne uudistetaan tietyin väliajoin yhteistyössä Opetushallituksen ja työelämän asiantuntijoiden kanssa. Opiskelija itse voi vaikuttaa siihen, kuinka hän suoriutuu tutkinnosta ja miten hän saa järjestettyä työssäoppimispaikan ja sitä kautta mahdollisesti myös itselleen työpäivän.

Summa summarum. Kaikki vaikuttaa kaikkeen, mutta on kuitenkin todettava, jollei ole tunnettuutta ja imagoa, niin tällöin ei ole mitään muutakaan. Toisin sanoen ei ole opiskelijoitakaan.

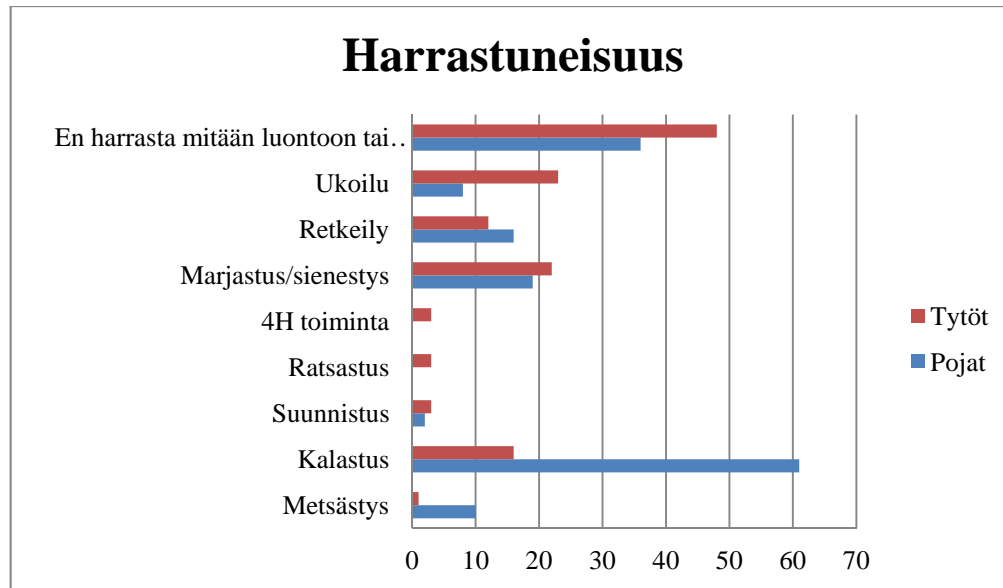
Haastatteluraportoinnin kirjoitusvaiheessa on palattu useaan kertaan takaisin alkuperäisaineistoon kategorioiden tarkistusta varten ja sieltä on pyritty löytämään ne keskeiset frekvenssit, jotka kuvaavat haastatteluprosessin etenemistä ja tuloksia myös visuaalisesti.

5 TULOKSET

5.1 Peruskoulujen yhdeksäsluokkalaisten vastaukset

Kysymys 1. Harrastatko jotain seuraavista:

Otokseen valitun (n=239) joukon sukupuolijakauma koostui n=113 pojasta ja n=126 tytöstä. Ensimmäisessä kysymyksessä oppilaita tiedusteltiin harrastuneisuutta. Vastauksia annettiin eri vaihtoehtoihin yhteensä 251 kappaletta. Lomakkeessa (kuvio 3) ehdotetut harrastukset liittyvät ulkoiluun tai luontoon. Vastajaalla oli mahdollisuus esittää myös jokin oma luontoon tai ulkoiluun liittyvä harrastus, josta kyselylomakkeessa ei ollut mainintaa. Tilastollisesti merkittäviä eroja oppilaiden harrastuksissa eri koulujen välillä ei ollut havaittavissa, joten kuviossa 7 esitetyt tulokset edustavat otoksen kaikkia kouluja. Tuloksista voitaneen kuitenkin nostaa esille vaihtoehto ”en harrasta mitään ulkoiluun tai luontoon viittaavaa” -vastaajien suuri osuus, sillä 35 % vastaajista ilmoitti, etteivät he ulkoile, liiku luonnossa tai metsässä. Pojilla kalastusharrastus (n=61) erottui selkeästi edukseen muista harrastuksista. Tyttöjen ykkösharrastukset olivat vastaavasti ulkoilu/lenkkeily (n=23) ja marjastus/sienestys (n=22). Yksittäisiä harrastuksia olivat mm. luontovalokuvaus ja hiihtäminen.

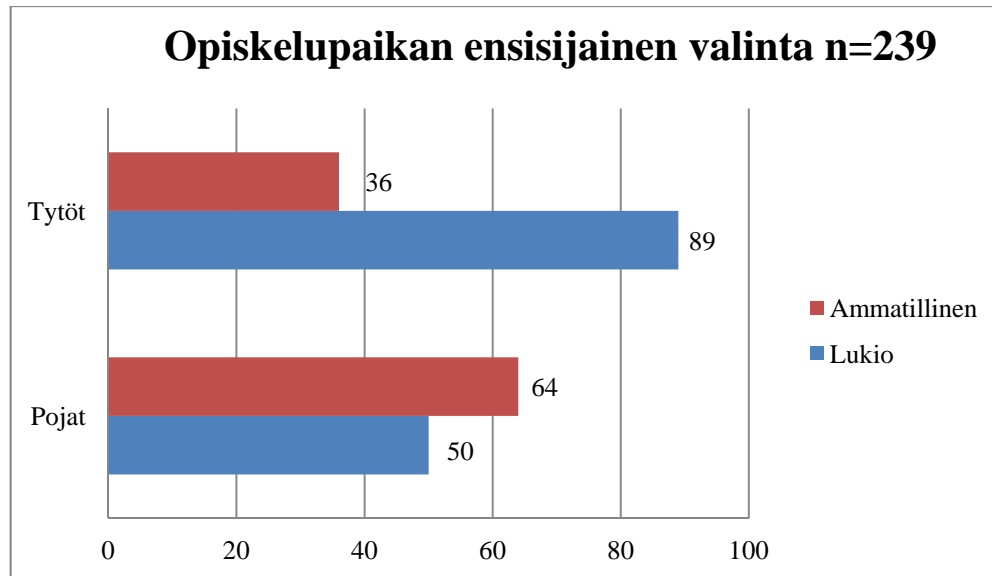

Kuvio 3. Harrastuneisuus.

Kysymys 2. Haetko yhteishaussa ensisijaisesti lukioon vai ammatilliseen oppilaitokseen

Peruskoulun päättävä nuori hakee yhteishaussa joko ammatillisen oppilaitokseen tai lukioon. Savonlinnassa ja Punkaharjulla nuorilla on mahdollisuus hakea ammatilliseen koulutukseen Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistoon tai Tanhuvan Urheiluopistoon. Otoksen piiriin kuuluvia lukioita on Savonlinnassa kaksi: Savonlinnan Taidelukio ja Savonlinnan Lyseon lukio. Lisäksi Savonlinnassa toimii Kristillinen Opisto, jossa peruskoulun päättänyt nuori voi aloittaa esim. 10-luokan tai suorittaa yleissivistäviä kursseja. Punkaharjulla on oma lukionsa ja siellä toimii myös Itä-Karjalan Kansanopisto, jossa annetaan niin yleissivistävää kuin ammatillista koulutusta. Lisäksi pieni osa opiskelijoista hakeutuu johonkin muualle erityisoppilaitokseen, kuten esimerkiksi urheilulukioon.

Suoritetun kyselyn mukaan Normaalikoulun oppilaista peräti 78,9 % aikoo hakea yhteishaussa ensisijaisesti lukioon. Talvisalosta (64,5 %) ja Punkaharjun koulusta (65,6 %) oppilaat hakevat myös ensisijaisesti lukioon. Sen sijaan Merialan koulun yhdeksäsluokkalaisista enemmistö (55,1 %) hakee ammatilliseen koulutukseen. Kuvioista 4 nähdään, kuinka hakuaikheet jakautuvat tyttöjen ja poikien kesken.

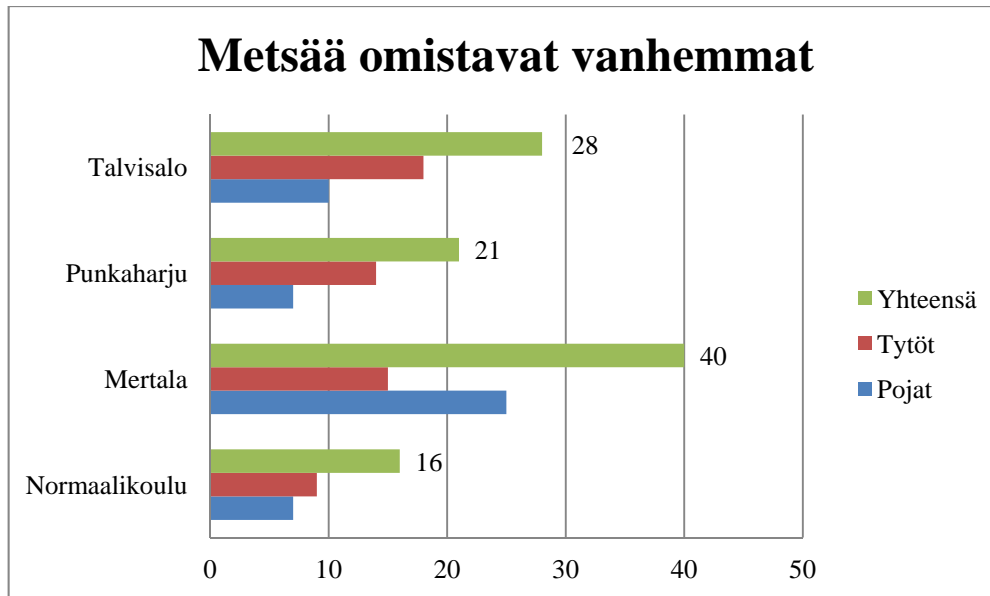
Kuvio 4. Opiskelupaikan ensisijainen valinta.

Kysymys 3. Jos haet ammatilliseen koulutukseen, niin onko sinulla jo selvillä mille alalle suuntaudut?

Tähän kysymykseen vastasivat vain ammatillisen koulutuksen ensisijaisesti valinneet oppilaat (n=100). Pojista 65 % ja tytöistä 62,5 % oli vastaushetkellä tietoisia mille alalle he aikovat hakea. Eri koulujen välillä vastauksissa ei ollut merkittäviä tilastollisia eroavaisuuksia lukuun ottamatta Talvisalon koulua. Talvisalon koulun ammatillisen koulutuksen valinneista 15 työstä 14:llä oli tiedossa, mille alalle he aikovat suuntautua.

Kysymys 4. Omistaako perheesi (isä, äiti) metsää?

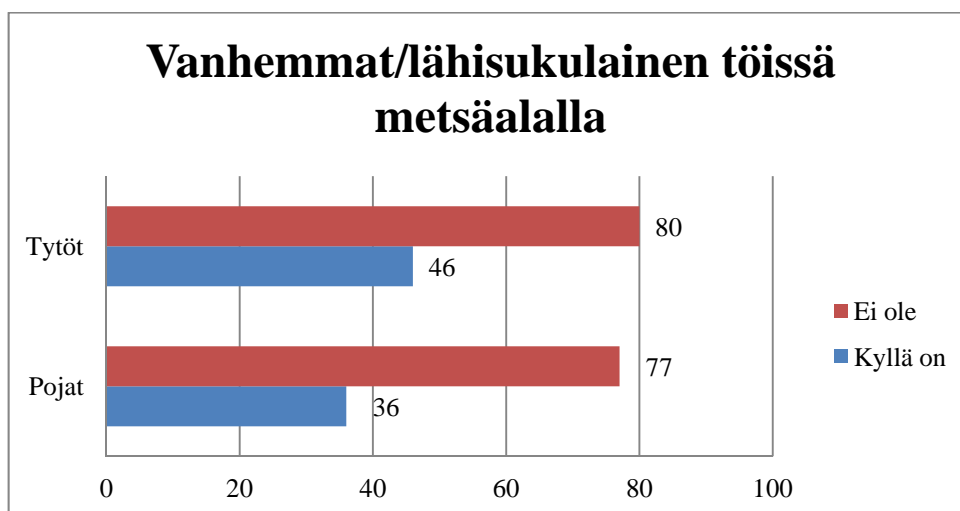
Kuviosta 5 käy ilmi, kuinka suuri osuus (43,9 %) vastaajien vanhemmista omistaa metsää. Tuloksia tarkastelemalla voitaneen todeta metsää omistavien vanhempien osuuden olevan verrattain korkea, koska suuri osa oppilaista ja heidän vanhemmistaan asuu kuitenkin kaupunki- tai taajama-alueella. Tässä tutkimuksessa ei erikseen selvitetty maataloilla asuvien oppilaiden lukumäärää.

Kuvio 5. Metsää omistavat vanhemmat.

Kysymys 5. Onko jompikumpi vanhemmistasi (tai jokin lähisukulainen) töissä metsäalalla?

Kysymyksessä ei tarkemmin lueteltu eri ammatteja, vaan oppilas itse joko tiesi tai arvioi sen, onko vanhemmista toinen tai jokin lähisukulainen töissä metsäalalla? Punkaharjun koulun oppilailla oli eniten lähisukulaisuus sidonnaisuuksia metsä ammatteihin (43,8 %). Vaihteluvälin alapäässä Normaalikoulun vastaava luku oli 26,3 %. Loput kaksi koulua sijoittuivat tasaisesti vaihteluvälin keskelle (kuvio 6).

Kuvio 6. Vanhempi tai lähisukulainen töissä metsäalalla.

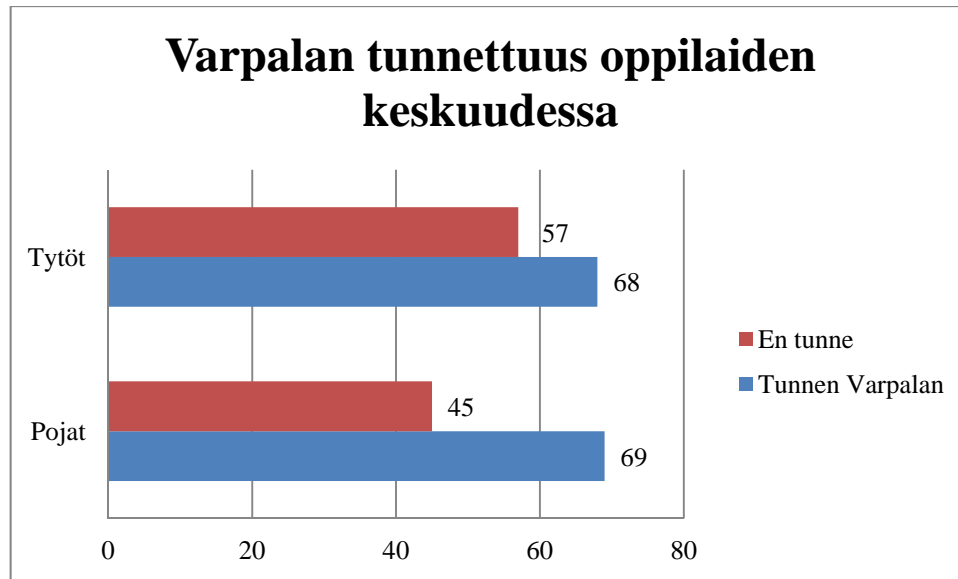
Kysymys 6. Oletko itse tehnyt metsätöitä (kotona, kesätöissä, työharjoittelussa)?

Oppilaille tarkennettiin vastaustilanteessa, että saunapuiden pilkkominen ei ole metsätyötä, vaan metsätyöksi katsotaan esim. hakkuutyö, istutus, raivaus ja heiniminen. Punkaharjun koulun yhdeksäsluokkalaiset ovat tehneet metsätöitä suhteessa eniten muihin kouluihin verrattuna, sillä yli puolella oppilaista (56,3 %) on kokemusta alan töistä (n=118). Merkittäviä eroavaisuuksia ei vastausten perusteella eri koulujen välillä ollut. Vähiten alan kokemusta on Mertalan koulun oppilailla. Heistä keskimäärin joka kolmas (37,3 %) on tehnyt metsänhoitotöitä.

Kysymys 7. Tiedätkö onko Savonlinnassa metsäalan ammatillista koulutuspaikkaa?

Kysymyksen avulla haluttiin selvittää Varpalan tunnettuus yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa. Tuloksista käy selkeästi ilmi, että Mertalan koulussa tiedetään ja tunnetaan Varpala selkeästi muita kouluja paremmin. Selittävänä tekijänä voitaneen pitää Varpalan ja Mertalan koulun yhteistyötä, joka on jatkunut jo useamman vuoden ajan. Oheista kuviota (kuvio 7) katsomalla näemme, että huonoin tilanne Varpalan tunnettuudessa on Talvisalon koulun oppilaiden keskuudessa. Peräti 77,4 % yhdeksäsluokkalaistista ei tiedä, että Savonlinnassa annetaan metsäalan perustutkintokoulutusta.

Jokaisessa koulussa on muutamia oppilaita (1-3/koulu) joiden vanhemmat tai lähisukulaiset ovat töissä metsäalalla, mutta lapset eivät ole kuitenkaan tietoisia siitä, että Varpalassa annetaan alan peruskoulutusta. Lisäksi Mertalan, Punkaharjun ja Talvisalon kouluissa on yhteensä kahdeksan oppilasta, joiden vanhemmat ovat alalla töissä ja he omistavat myös metsää, mutta jälkikasvu perheessä ei tiedä alan koulutusmahdollisuuksista Savonlinnassa.

Kuvio 7. Varpalan tunnettuus.

Kysymys 8. Alla on lueteltu metsäalan eri ammatteja. Mitkä näistä ammatteista ovat sinulle tuttuja?

Kysymyksessä esitettiin oppilaiden tunnistettavaksi neljä metsäalan koulutusohjelmaa ja yksi ammattitutkinto. SAMledulla on myös järjestämislupa bioenergia-alan ammattitutkintokoulutukseen, mutta sillä ei ole metsäkoneenasentajan tutkintoon järjestämislupaa. Peruskoulun päättänyt nuori ei voi suoraan hakea ammattitutkintokoulutukseen. Kysymyksessä esitetyillä tutkinnoilla haluttiinkin selvittää lähinnä tutkintojen tunnettuutta peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa.

Vastauksissa metsäkoneenkuljettajan ammatti tunnettiin parhaiten (n=196). Huonoiten metsäenergian tuottajan koulutusohjelma (n=18) ja bioenergia-alan ammattitutkinto (n=19). Myös metsuri-metsäpalvelujen tuottajan koulutusohjelma tunnettiin kohtuullisen hyvin (n=112). Metsäkoneenasentajan ammatin tunnisti 84 oppilasta.

Tuloksissa ei ollut merkittäviä eroavaisuuksia eri koulujen kesken, eikä myöskään tyttöjen ja poikien välisissä vastauksissa. Yhdeksäntoista vastaajaa ei tuntenut yhtään ammattia.

Kysymys 9. Voisitko kuvitella hakevasi opiskelupaikkaa johonkin edellä mainituista tutkinnoista?

Selkeitä ”kyllävastauksia” esitettyyn kysymykseen saatiin kaikki koulut mukaan lukien 11 kappaletta (poikia). Vastaukset jakautuivat koulujen välillä seuraavasti: Mertala (n=6), Talvisalo (n=3), Normaalikoulu (n=1) ja Punkaharju (n=1). Kun otoksen koko oli 239 oppilasta, niin kiinnostusta luonnonvara-alan tutkintoja kohtaan ei voida pitää kovinkaan suurena, vaikka lukumäärästä vähennettäisiinkin tyttöjen osuus (n=126). Perinteisesti metsäalaa on pidetty maskuliinisena, poikien alana ja varsinkin toisen asteen koulutusohjelmissa tyttöjen osuus täytettävistä oppilaspaikoista on ollut marginaalisella tasolla. Toisaalta on huomioitava, että ”kyllävastauksen” antaneetkaan eivät välttämättä hae luonnonvara-alalle (taulukko 2).

Taulukko 2. Oppilaiden kiinnostus opiskelupaikkaa ja tutkintoja kohtaan.

	Koulu (N=239)	Punkaharju pojat/tytöt	Normaalikoulu pojat/tytöt	Talvisalo pojat/tytöt	Mertala pojat/tytöt
Kyllä		1/0	1/0	3/0	6/0
En		4/17	13/15	14/34	26/48
Ehkä		8/2	5/4	9/2	24/2

Kysymys 10. Mitä tiedät metsäalan palkkauksesta?

Yleisesti ottaen nuoret eivät olleet kovinkaan hyvin perillä alan palkkauksesta. Suurin osa vastaajista (n=182) vastasi esitettyyn kysymykseen ”en tiedä”. Taulukosta voidaan lukea, etteivät tytöt ehkä tiedä metsäalan palkkauksen tasoa, koska ala on todennäköisesti heille vieras ja toisaalta hakumielitymykset tytöillä saattavat olla muutoinkin erilaiset poikiin verrattuna. Pojista 31,5 % on sitä miel-

tä, että alalla on hyvä palkkataso ja 64 % heistä vastasi ”en tiedä”. Ainoastaan viisi vastaajaa pojista (4,4 %) oli sitä mieltä, että alalla on huono palkkataso.

Annettujen vastausten perusteella näyttäisi siltä, että metsäalan palkkataso ei oppilaiden keskuudessa olisi esteenä alalle hakeuduttaessa, vaan syyt miksi metsäalan perustutkinto ei kiinnosta nuoria peruskoulun päättäviä poikia ovat jossain muualla.

Kysymys 11. Minkälainen mielikuva sinulla on metsäalasta ja sen amma- teista?

Mielikuva sanana viittaa mielen sisäiseen, psyykkiseen kuvaan, kuvitelmaan tai mielteeseen jostakin (Grönros 2006, 221). Ne ovat ymmärryksen rakenteita, joiden lävitse ihmiset havainnoivat ympäristöään. Mielikuvat syntyvät yksilöiden mielissä ja ovat näin subjektiivinen totuus. Ne ohjaavat käyttäytymistä, jolloin niillä voi olla merkittäviä todellisuusvaikutuksia. (Karvonen 1999, 2-3.)

”Metsäteollisuuden vetovoima yläkoululaisten keskuudessa” (Leinikka & Reinikainen 2011) raportissa todetaan, että metsäteollisuus on yksi nuoria vähiten kiinnostavista toimialoista Suomessa. Nuorten mielikuvat metsäteollisuudesta ylipäättään ovat melko perinteisiä ja liittyvät usein puiden kaatamiseen sekä metsurin työhön (kuva 6).

Kysymys 12. Millaiset työllisyysnäkymät ovat mielestäsi metsäalalla?

Pojista 37,3 % oli sitä mieltä, että metsäalalla on hyvät työllisyysnäkymät ja ainoastaan 5,1 % :n mielestä työllisyysnäkymät ovat huonot. 57,6 % ei osannut sanoa, ovatko alan työllisyysnäkymät hyvät vai huonot. Tyttöjen vastaukset noudattivat melko tarkasti poikien antamien vastauksien linjaa. 68,3 % heistä ei osannut sanoa alan työllisyysnäkymistä mitään, mutta vain 4,8 %:n mielestä alalla on huonot tulevaisuuden näkymät työllisyyden suhteen.

Oppilaiden antamien vastausten perusteella näyttäisi siltä, että alan opintoihin hakeutumisen esteenä ei olisi ainakaan metsäalan huonot työllisyysnäkymät, koska niin tyttöjen kuin poikienkin vastaukset eivät tue tätä käsitystä. Annettujen vastausten valossa huomio kiinnittyy pikemminkin suureen (n=152) ”en osaa sanoa” -vastausten lukumäärään.

Kysymys 13 ja 14. Onko kodin ja oppilaitoksen etäisyydellä merkitystä opiskelupaikan valinnan suhteen? Voisitko kuvitella asuvasi viikot opiskelija-asuntolassa?

Kysymykset 13 ja 14 liittyvät läheisesti toisiinsa, joten on tarkoituksenmukaista käsitellä oppilaiden antamat vastaukset samassa yhteydessä kokonaisuuden hahmottamiseksi.

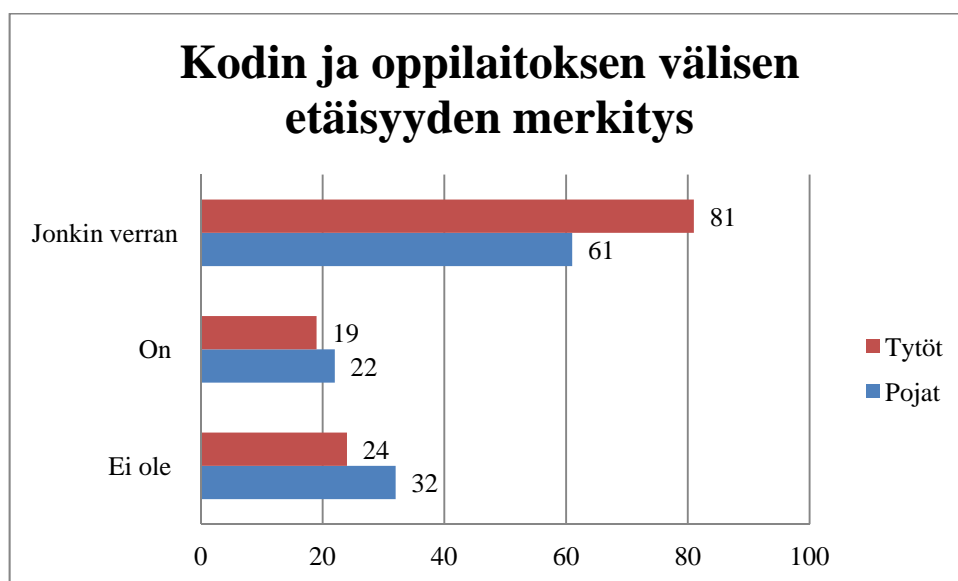
Varpala sijaitsee noin kahdenkymmenen kilometrin päässä Savonlinnan kaupungin keskustasta. Punkaharjun kuntakeskuksesta vastaava matka Varpalaan on lähes viisikymmentä kilometriä.

Peruskoulun päättävät nuoret ovat valmistuttuaan kuudentoista vuoden ikäisiä, joten kodin ja oppilaitoksen välisellä etäisyydellä saattaa olla merkitystä opiskelupaikkaa valittaessa. Lähes kaikki metsäkouluun tulevat oppilaat ovat poikia. Osalla heistä saattaa olla mopo tai kevytmoottoripyörä, jolla he käyvät opiskelemassa Varpalassa päivittäin. Suurin osa oppilaista kuitenkin majoittuu Varpalan asuntoloihin. Syksystä 2011 alkaen SAMledussa käytänteitä on muutettu siten, että metsäalan perustutkintoa suorittamaan tulevat oppilaat opiskelevat

ensimmäisen vuoden SAMI -kampuksella Pohjolankadulla. Tällä toimenpiteellä yritetään saada alan houkuttelevuutta lisättyä ja kynnystä madallettua niin, ettei ainakaan matka- ja majoittumiskysymykset olisi esteenä metsäalan perustutkinnon suorittamiselle.

Tämä toimenpide voi olla hyvä asia oppilashankinnan näkökulmasta, mutta olisi ensiarvoisen tärkeää, että myös peruskoulujen opinto-ohjaajat ovat tästä tietoisia, jotta he voivat kertoa ammatinvalintatunnilla kuinka opintojärjestelyt tutkinnon osalta ovat muuttuneet ensimmäisen vuoden osalta.

Kysymyksen numero 13 ”onko kodin ja oppilaitoksen etäisyydellä merkitystä opiskelupaikan valinnan suhteen” annetut kolme vaihtoehtoa olivat: ” a) ei ole, b) on ja c) jonkin verran”. Kysymyksellä haluttiin selvittää varsinkin poikien osalta, onko oppilaitoksen sijainnilla merkitystä opiskelupaikkaa valittaessa? Oheista kuviota (kuvio 9) tarkastelemalla nähdään, että vastaukset noudattivat melko lailla samaa linjaa tyttöjen ja poikien kesken. Kysymyksen numero 14 ”voisitko kuvitella asuvasi viikot opiskelija-asuntolassa” vastauksissa kiinnostavinta ovat poikien antamat vastaukset. Pojille (n=113) ei näyttäisi asuntola asuminen olevan kovinkaan suuri ongelma, koska 70,8 % heistä olisi valmis asumaan viikot asuntolassa.

Kuvio 9. Kotipaikan ja oppilaitoksen välinen merkitys.

Kysymys 15. Kiinnostaisiko sinua tutustua lähemmin SAMIn metsäalan koulutusmahdollisuuksiin?

Lisätietoja metsäalan koulutusmahdollisuuksista halusi pojista keskimäärin 24,8 % ja tytöistä 2,4 %. Niin kuin on jo aiemmin tullut todettua, tyttöjen mielenkiinto on jossain muualla kuin metsäalan opinnoissa. Mertalan koulu on tehnyt yhteistyötä Varpalan kanssa useamman vuoden ajan. Tällöin oppilaat ovat tutustuneet metsäkoulun toimintaan muunakin aikana kuin ”ysiviikolla”, jolloin kaikilla kuntayhtymän jäsenkuntien yhdeksännen luokan oppilailla on mahdollisuus tutustua Varpalan toimintaan.

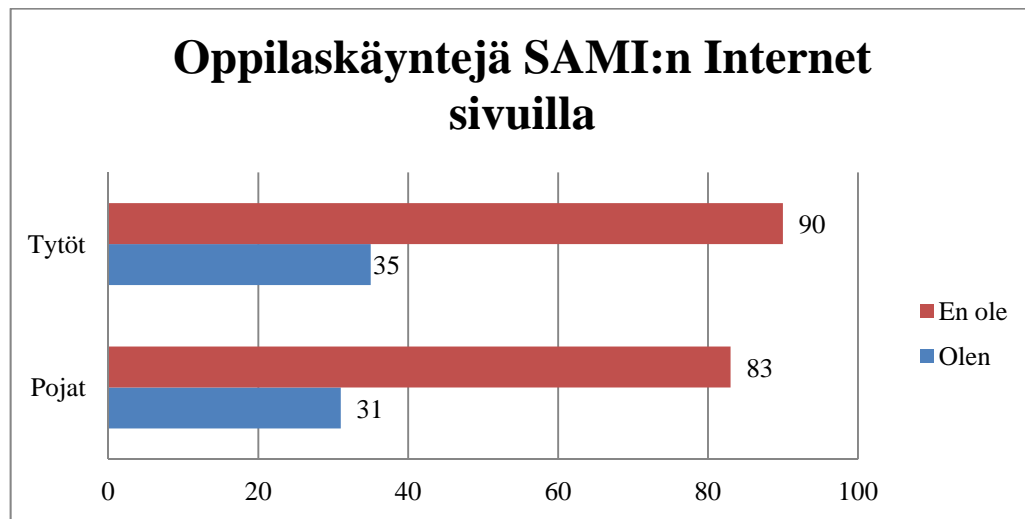
Annetuissa vastauksissa Mertalan koulu ei erottunut toisista kouluista ns. edukseen. Koulujen välisistä yhteistyökuvioista huolimatta Mertalan koulun pojista vain 30,2 % on kiinnostunut saamaan lisätietoja alan koulutusmahdollisuuksista. Vastaava luku esim. Talvisalon koulun osalta on niinkin suuri kuin 53 %.

Kysymys 16. Oletko koskaan käynyt SAMIn Internet- sivuilla www.samiedu.fi?

Nuoret viettävät aikaa Internetissä ja sosiaalisessa mediassa entistä enemmän. Internet on osa nuorten arkea: nuoret käyttävät nettiä keskimäärin kaksi tuntia päivässä. Sosiaalisen median myötä yhteisöllisyys saa uusia muotoja. Netin lisääntyvä merkitys nuorten maailmassa edellyttää, että nuorten parissa työtä tekevät rakentavat tapoja hyödyntää nettiä omassa toiminnassaan. Nettinuorisotyötä on kehitetty puhtaasti virtuaalisen toiminnan varassa, mutta viime aikoina kasvokkainen ja virtuaalinen kanssakäyminen ovat myös nuorisotyössä lähentyneet toisiaan (Kiilakoski 2010).

Vaikka nuoret käyttävät paljon nettiä, niin esitetyn kysymyksen valossa SAMledun Internet-sivut olivat oppilaille melko vieraat (kuvio 10). Voisi kuvitella, että peruskoulussa opinto-ohjaajan tunnilla käydään yhteishakuprosessia läpi siten, että ainakin Savonlinnan talousalueella toimivat oppilaitokset ja lukiot tunnettaisiin ainakin jollain tasolla. Minimivaatimus tunnettuuden tasolla voisi tällöin

olla, että oppilas tunnistaa tai tietää, mistä web-osoitteesta löytyvät kunkin oppilaitoksen Internet-sivut.

Kuvio 10. Samiedun Internet sivujen tunnettuus.

SAMledu on Savonlinnan talousalueella toimiva ammatillisen toisen asteen oppilaitos, jossa annetaan opetusta monialaisesti.

Koulutusaloja on kuusi:

1. tekniikan- ja liikenteenala
2. yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, luonnontieteiden ala
3. kulttuuriala
4. matkailu-, ravitsemis- ja talousala
5. luonnonvara- ja ympäristöala
6. sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistossa aloitti opiskelun vuoden 2011 elokuussa noin 400 normiopiskelijää. Luonnonvara- ja ympäristöalalla opiskelun aloitti yhteensä 21 oppilasta, kun huomioidaan kaikki nuorisooasteen koulutusohjelmat. Tuosta lukumäärästä kymmenen oppilasta suorittaa metsäkoneenkuljettajan tutkintoa (Esedu yhteistyö).

Peruskoulun jälkeisen ikäluokan kehitys on ollut pienenevä vuodesta 2000 lähtien. Kun vuonna 2000 kuusitoista vuotta täyttäneitä oli 750, niin vastaavan ikä-

luokan luvun arvioidaan olevan vuonna 2025 enää 375 henkeä. Toisin sanoen ikäluokka on puolittunut kahdessakymmenessäviidessä vuodessa. On selvää, että tulevana vuosina SAMledu joutuu panostamaan entistä enemmän markkinointiin ja ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuuden edistämiseen.

5.2 Haastattelujen tulokset

Tutkittaessa haastattelujen muistiinpanoja ei haastateltavien koulutuksella tai työpaikalla ollut merkitystä vastausten sisältöihin liittyen. Tästä syystä haastattelujen tulokset esitetään kysymyksittäin.

Haastattelutulosten purku aloitettiin siten, että vastaajilta (n=10) tiedusteltiin, kuinka hyvin he tuntevat Varpalan metsäoppilaitoksena? Ensimmäinen varsinainen kysymys liittyi metsäalan perustutkintoon, sen rakenteeseen ja kolmeen koulutusohjelmavaihtoehtoon.

Yleisesti ottaen Varpala tunnettiin hyvin. Koulun sijaintia pidettiin hyvänä, koska opetusmetsätkin sijaitsevat siellä. Asuntolassa asumista pidettiin myös hyvänä asiana oppilaan itsenäistymisen ja sopeutumisen kannalta tulevaa ammattia silmälläpitäen.

Haastateltavista kolme on suorittanut 80- ja 90- luvulla jonkin asteisen ja pituisen metsäalan tutkinnon Varpalassa. Yksi heistä on suorittanut jopa kaksi tutkintoa. Uutta koulutusohjelmarakennetta ja jaottelua ei tunnettu kovin hyvin. Kahdella metsäkoneurakoitsijalla on meneillään oppisopimus metsäenergian tuottajan koulutusohjelmassa. Sekä Metsänhoitoyhdistys Metsä-Savolla että Itä-Savolla on yhdet voimassa olevat oppisopimukset metsuri- metsäpalvelujen tuottajan koulutusohjelmassa.

1. *Kysymys: Metsäalan perustutkinnon suorittaminen kestää peruskoulupohjalta kolme vuotta. Onko tämä mielestänne tutkinnon suorittamiselle sopiva aika?*

Metsäalan perustutkinnon suorittaminen kestää kolme vuotta jos oppilas aloittaa opinnot heti peruskoulun jälkeen. Ylioppilaaksi lukeneen nuoren ei tarvitse suorittaa yhteensä kahdenkymmenen opintoviikon laajuisia ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (yhteiset aineet).

Kysymyksen avulla haluttiin selvittää sidosryhmien käsitys ja näkemys omaan kokemukseen liittyen tutkinnon suorittamisen keston pituudesta. Tutkinnon suorittaneet valmistuvat työelämään, joten sidosryhmien edustajien mielipiteet ja näkemykset ovat näin ollen tärkeitä viestejä niin koulutuksen järjestäjille, tutkintotoimikunnalle kuin Opetushallituksen virkamiehillekin tutkintoa seuraavan keran uudistettaessa.

Kahdeksan vastaajaa oli sitä mieltä, että koulutus on sopivan mittainen. Yksi vastaajista ei osannut ottaa kantaa asiaan ja yhden vastaajan mielestä koulutus on aivan liian pitkä. Kolme haastateltavaa (MHY, koneurakoitsija, metsäpalveluyrittäjä) olivat sitä mieltä, että työssäoppimisen määrää tulisi lisätä. Yhden vastaajan mielestä yhteisiä aineita on liikaa ja käytäntöä tulisi painottaa opetuksessa enemmän.

Tutkinnon suorittamiseen kuuluu olennaisena osana työssäoppiminen, jota täytyy olla vähintään kaksikymmentä opintoviikkoa. Opiskelija ei ole työssäoppimisen aikana työsuhteessa yritykseen eikä hän saa palkkaa tuolta ajalta. Tietenkin on mahdollista, että motivoitunut nuori hankkii oikean palkallisen työpaikan jossa suorittaa työssäoppimisjaksonsa. Motivaatio ja asenne ovat ne kaksi keskeistä, tärkeää tekijää, joita urakoitsijat arvostavat eniten työssäoppijassa ja myöhemmin myös siinä tilanteessa kun he mahdollisesti harkitsevat nuoren palkkaamista yritykseensä.

Useammalla urakoitsijalla on ollut vuosien varrella työssäoppijoita Varpalasta. Heidän joukossaan on ollut niin ”hyviä kuin huonojakin” oppilaita. Merkittävimpänä kielteisenä esille tulleena seikkana työssäoppimisjaksoilla urakoitsijat pitivät oppilaiden omatoimisuuden ja yrittäjähenkisyyden puutetta. Esimerkiksi jos koneeseen tulee jokin pienempi vika, niin apua ei lähdetä hakemaan toisaalta, vaan vika täytyy pystyä korjaamaan itse. On esitetty kysymys ”ovatko oppilaat

saaneet olla riittävästi koneen kanssa tekemisissä?” Varpala on ns. satelliittikoulu, jossa annetaan metsäkoneopetusta Esedun järjestämisluvan puitteissa. Koska koulu ei näin ollen ole varsinainen metsäkonekoulu, niin on selvää, että konekanta ei voi olla sitä suuruusluokkaa mitä sen tulisi metsäkoneopetuksessa olla. Tästä seikasta johtuen Varpalan oppilaat joutuvat odottamaan ajovuoroa keskimäärin pidempään kuin metsäkonekoulun oppilaat. Tämä näkyy negatiivisena seikkana todennäköisesti myös metsäkoneen huoltoon ja korjaukseen liittyvissä toiminnoissa.

2. Kysymys: Vastaako mielestänne tutkintorakenne työelämän tarpeita?

Metsäalan perustutkinnon suorittanut nuori on saanut laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet metsäalan eri tehtäviin sekä jatko-opintoihin. Lisäksi hänellä on erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito yhdellä tutkinnon osa-alueella siten, että tutkinnon suorittanut voi sijoittua työelämään, suoriutua alansa vaihtelevista tehtävistä myös muuttuvissa oloissa sekä kehittää ammattitaitoaan läpi elämän. (Metsäalan perustutkinto 2009.)

Varpalassa annettavan opetuksen laatua pidettiin yleisesti ottaen hyvänä, mutta samassa yhteydessä otettiin kantaa myös konekalustoon ikään ja määrään. Yksi urakoitsija toivoisi Varpalalle metsäkonekoulun statusta ja nuorempia opettajia, joilla olisi laaja-alaisesti kokemusta ja näkemystä metsäkoneurakointiin liittyen. Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto ei näy metsäopetus.fi sivustolla, koska Varpala ei ole ns. metsäkonekoulu.

Alan kehitys on ollut voimakasta viime vuosina niin korjuumenetelmien kuin konekaluston osalta, joten opetusta antavan henkilöstön on oltava ajan tasalla ja tiedettävä mitä työelämässä tapahtuu. Viime vuosikymmenten kehitys metsäalalla on johtanut siihen, etteivät metsäyhtiöt enää palkkaa metsureita. Metsänhoitoyhdistykset haluaisivat haastattelun mukaan palkata enemmänkin metsureita, myös oppisopimuksella, mutta koska oppisopimus on samalla määräaikainen työsopimus, niin tämä sulkee pois lomauttamismahdollisuuden. Metsurin työ on nykyisin enemmän tai vähemmän kausiluonteista johtuen talven sääolosuhteista. Paksun lumen aikaan ei ole järkevää teettää metsurilla hakkuutyö-

tä ensiharvennus- tai energiapuuleimikossa, koska tällöin suoritteet jäävät pieniksi.

Kysymyksessä sivuttiin oppilaan työssäoppimista ja tämän päivän työelämän haasteita. Oppilaan työharjoitteluun tulee kaikkien osapuolten suhtautua vakavasti ja nuori itse voi vaikuttaa omalla toiminnallaan miten työharjoittelu vaikuttaa hänen tulevaisuuteensa.

Työharjoittelu voi ratkaista työpaikan saannin työnhakutilanteessa, kun työnantajat mahdollisesti kysyvät työssäoppimispaikan työnantajalta miten oppilas on siellä onnistunut (Nikkilä 2003, 73).

Myös työnantaja on vastuussa siitä, miten työharjoittelu nuorelta onnistuu. Työnantaja voi ratkaisevasti vaikuttaa harjoittelijan asenteisiin työpaikkaa ja työntekoa kohtaan. Työnantajan tai työpaikkaohjaajan on perehdytettävä oppilas heti työnteon alkuvaiheessa.

Vaikka työssäoppijalta ei voi heti edellyttää joutuisaa työn osaamista, niin on joitakin asioita mitä työnantajat odottavat häneltä. Yksi tärkeimmistä on oikea asenne työn tekemiseen, työpaikkaan ja toisiin ihmisiin.

Haastatteluissa nousi esiin kasvavina ja kehittyvinä menetelminä erilaisten metsänhoitotöiden koneellistamiseen liitettävät lisälaitteet. Metsänhoidon koneellistamistöitä on tehty jo kolmen vuosikymmenen ajan ja mm. lautasaurauslaite keksittiin jo huomattavasti tätä aiemmin. Pelkkä lautasauraus ilman samassa yhteydessä suoritettavaa kylvöä on kuitenkin poistunut lähes kokonaan käytöstä. Menetelmät yleistyvät ja kehittyvät sitä mukaa, kun peruskoneeseen saadaan liitettyä toimivia ja taloudellisia lisälaitteita, kuten istutuspäät ja erilaiset taimikon varhaishoitoon ja varttuneiden taimikoiden harvennuksiin liittyvät komponentit. Näiden työvaiheiden käyttöönoton opetus ja ohjeistus on tullut lähinnä laitevalmistajilta ja urakoitsijoilta.

Toistaiseksi menetelmät eivät ole kuitenkaan yleistyneet merkittävästi, sillä kone työn täytyy olla tuottavampaa ja tehokkaampaa kuin mitä se olisi metsurin

toimesta tehtynä. Istutuspäitä ei ole kuin muutamalla metsäkonekoululla johtuen laitteen korkeasta hankintahinnasta. (Tolvanen 2012.)

Kannonnoston tulevaisuutta pidettiin epävarmana ja vastaajat olivat sitä mieltä, että risutukkien paalaus on vähitellen poistuva menetelmä metsätähteen korjuussa. Metsäkonekuljettajakoulutuksen pääpaino on koneellisessa puunkorjuussa ja kasvatusmetsien käsittelyssä. Erilaiset metsäenergian korjuumenetelmät tulevat myös oppilaille jollain tasolla tutuksi koneellisen puunkorjuun yhteydessä. Koneiden parissa vietetty aika tutkinnon suorittamisen aikana on rajallinen, niinpä nuorten osaamisentaso on hyvin erilainen koulutuksen päätyttyä ja kaikilla oppilaille ei ole riittäviä valmiuksia päästä heti työelämään.

Monitoimi- ja metsäkoneenkuljettajan työnkuvan laajentuessa metsämaan muokkauksesta ja -istutuksesta, sekä hakkuutyöstä nuorten metsien kunnostukseen edellyttää uusien tutkimustulosten tehokkaampaa hyödyntämistä, jopa uusia tutkimuksia. Työmaaohjeistuksen on oltava selkeää ja helposti ymmärrettävissä. Koulutusta on lisättävä yritysten toimihenkilöille, jotta heillä olisi ajantasainen tieto koneellisen metsänhoidon toimintaympäristöstä. Myös koneyrittäjät tarvitsevat lisäkoulutusta uusien laitteiden ja menetelmien omaksumiseen.

Koneellisen hakkuun tuottavuuteen vaikuttavat eniten koneen kuljettajan ammattitaito, poistettavien runkojen koko ja niiden lukumäärä hehtaaria kohti. Käytettävä konetyyppi vaikuttaa myös tuottavuuteen, mutta kuljettajan merkitys on usein suurempi kuin koneen. Myös maasto, puulaji, työmenetelmä ja aliskasvos vaikuttavat hakkuun tuottavuuteen. (Hynynen, Valkonen & Rantala 2005, 148.)

Metsäkoneyrittäjän liiketoiminnan tulos tulee hakkuusta ja metsäkuljetuksesta. Oheistoimintoja, jotka tasaavat myös kausivaihteluita, ovat erilaiset metsänhoitoon liittyvät toiminnot kuten maanmuokkaus, kannonnosto ja koneellinen istutus. Monella yrittäjällä on myös maatalousliiketoimintaa ja osa heistä tarjoaa myös huoltopalveluja ja hallitilan vuokrausta toisille yrittäjille.

Kun metsäalan perustutkinnon suorittanut metsäkoneenkuljettaja tai metsäenergian tuottaja saa kolmen vuoden opiskelun jälkeen tutkintotodistuksen kä-

teensä, niin hänelle on oppilaitoksen puolesta annettu valmiudet toimia alalla ja harjoittaa ammattia itsenäisesti metsätyömaalla. Perustutkinto on ns. alalietulo-tutkinto, joten on ilman muuta selvää, ettei vasta valmistunut nuori ole vielä mi-kään alansa ammattilainen, vaan kokemuksen ja harjaannuksen myötä hänestä voi kasvaa sellainen.

3. Kysymys: Metsäalan houkuttelevuus ja imago

Sidosryhmäorganisaatioista Etelä-Savon Metsäkeskus tekee säännöllistä ai-kuiskoulutukseen liittyvää yhteistyötä metsäkoulun kanssa (Pitkänen 2012). Yh-teistyö Metsäkeskuksen kanssa alkoi jo koulun syntyvaiheessa ja se jatkuu edelleen. Metsäkeskuksella on ollut hankkeita nuorten alakoululaisten metsä-luonnon tuntemukseen liittyen esimerkkinä Nuorten MetsäPolku-hanke. Toimin-ta on rajoittunut aiemmin Rantasalmi-Juva-Puumala-Sulkava-allianssin alueelle. Hyvien kokemusten perusteella hankkeelle anottiin jatkoa, ja yhteistyötä teh-dään nyt myös Savonlinnan talousalueen ala- ja yläkoulujen keskuudessa. Ala-kouluihin on helpompi saada järjestettyä metsällinen teematapahtuma, koska siellä opettajilla on enemmän joustovaraa tällaisten tilaisuuksien järjestämiseen. Yläkouluillekin tapahtuma saadaan järjestettyä, mutta se vaatii pitempiaikaisen ja huolellisemman ennakkosuunnittelun. Metsäkeskuksen toiminta ja kampan-jointi nuorten parissa alkaen alakouluikäisistä lapsista on erittäin tervetullutta toimintaa metsä- ja luontoympäristön tunnettuuden lisäämiseksi Etelä-Savon maakunnan alueella.

Metsänhoitoyhdistykset Metsä-Savo ja Itä-Savo ovat tehneet yhteistyötä Varpa-lan kanssa useamman vuosikymmenen ajan. Lyhytkestoisia metsurikoulutuksia on järjestetty MHY Itä-Savon alueella 1990-luvun alusta ja Metsä-Savon alueel-la vuosituhannen vaihteesta lähtien. Metsänomistajille on järjestetty systemaat-tisesti lyhytkestoisia kursseja. MHY Itä-Savo ja metsäkoulu ovat järjestäneet vuosittain yhteisen metsätapahtuman metsänomistajille ja muille asiasta kiin-nostuneille.

Haastatteluissa kävi ilmi, että metsäkoneurakoitsijat ovat yhteydessä metsäkou-lun opettajiin vaihtelevasti. Kaksi yrittäjää on yhteydessä metsäkoulun henkilö-

kuntaan muita tiiviimmin. Toinen yrittäjistä on ammatillisen neuvottelukunnan puheenjohtaja ja toinen urakoitsijoista on käynyt pitämässä Varpalassa luentoja koneyrittämisestä. Samassa yhteydessä oppilaille on kerrottu niistä kriteereistä joita yrittäjä työntekijältä edellyttää, kun rekrytoidaan henkilökuntaa yritykseen. Kolmella yrittäjällä on tällä hetkellä työsuhteessa Varpalassa opintoja suorittaneita työntekijöitä. Moni heistä on suorittanut myös jatko-opintoja jossain muualla metsäkonekoulussa.

Globalisoituvassa maailmassa kilpailu osaajista kiristyy. Metsäalan houkuttelevuus ja ulkoinen imago ovat viime vuosina huolestuttaneet metsäalalla toimivia. Se, millaisena metsäala näkee ja kokee itsensä, vaikuttaa alan kykyyn vastata tulevaisuuden haasteisiin. Alan omakuva on myös lähtökohta sille, minkälaiseksi metsäala mielletään muiden silmissä. (Suomen Metsäyhdistys 2005.)

Kilpailu nuorista tiukkenee ja metsäalan imago näyttölee siinä merkittävää osaa. Se ei kuitenkaan synny mainostoimistojen pöydällä, vaan ala tekee sen itse, omalla työllään. Olemme sitä, miltä näytämme. Ei varmasti ole kenenkään etu, että kolmannes metsäalan toisen asteen aloituspaikoista jää joka vuosi täyttämättä. Ainakin yksi syy tähän on koulutuksen hajanaisuus ja koordinaation puute. Samaan aikaan olemme tilanteessa, jossa tietyistä metsäalan osaajista on huutava pula. (Hakkarainen 2007, 2.)

Elinkeinoelämän ja metsäoppilaitosten suhteita tulisi kehittää määrätietoisesti koska se on kaikkien alan toimijoiden etu. Metsäopetus on hajanaista eikä sitä ei ole valtakunnallisesti koordinoitu, mitä voidaan pitää merkittävänä puutteena ja ongelmana. Mistä tämä kertoo? Kertooko se siitä, että metsäalan oppilaitoksilla ja niiden tuottamilla tutkinnoilla ei ole mitään itseisarvoa? Rajallisia resursseja ei kannattaisi haaskata, vaan pikemminkin osaamiskeskittymät ja siellä olevat asiantuntijat ovat keskeisiä, hyödynnettäviä tekijöitä ja toimijoita myös koulutusmaailmassa.

5.3 Tulosten tarkastelu

Tulokset koostuvat kahdesta eri osatutkimuksesta (kyselytutkimus ja haastattelututkimus). Kysely- ja haastatteluaineistot täydensivät tutkimuksessa hyvin toisiaan. Kyselytutkimus tuotti perustietoa peruskoulun yhdeksännen luokan oppilaiden käsityksistä luonnonvara-alan ammattien tunnettuudesta. Haastatteluaineistosta kävi ilmi haastateltavien asiantuntijuudesta johtuvien yksilöllisten vastausten vaikutukset ja kannanotot metsäalan peruskoulutukseen. Kyselyaineiston analyysissä käytettiin määrällistä menetelmää, haastatteluosiossa pelkästään laadullista.

Tutkimuksen ensimmäisessä osiossa kyselylomakkeessa tiedusteltiin peruskoulun yhdeksäsluokkalaisilta (n=239) yhteensä kuudentoista eri kysymyksen avulla metsäalan perustutkintokoulutukseen liittyviä tekijöitä SAMledun ja Varpalan näkökulmasta. Esiitettyjen kysymysten valossa esille nousi tekijöitä, joilla on todellista merkitystä kun nuori pohtii jatko-opiskelupaikan valintaa. Seuraavissa luvuissa esitetään ja käydään läpi tärkeimmät ja keskeisimmät tulokset. Tuloksissa keskitytään poikien antamiin vastauksiin, koska mahdolliset tulevat oppilaat ovat juuri heitä.

5.3.1 Harrastuneisuus

Kuinka suurella todennäköisyydellä nuori hakeutuu metsäalan opintoihin, jos hänen kiinnostuksen kohteina eivät ole ulkoiluun, luontoon, tai metsään liittyvät harrastukset? Perinteisiä ”metsämiehen” harrastuksia Suomessa ovat vuosikymmenten saatossa olleet metsästys ja kalastus. Vastauksista kävi ilmi, että pojista harrastaa 8,9 % metsästystä ja 54 % kalastusta. Lähes kolmannes (32 %) heistä ei kuitenkaan harrasta mitään ulkoiluun viittaavaa. Viljasen (1992, 61-62) mukaan yksilö ei ole koskaan täysin vapaa valitsemaan opinto- ja ammat-tiuraansa, vaan tätä säätelee useat eri muuttujat, kuten henkilökohtaiset-, ulkoiset-, psyykkiset-, fyysiset ja taloudelliset tekijät.

Opiskelijan uravalintapäätös syntyy viime kädessä kokonaisvaltaisesti omasta kasvuympäristöstä käsin ja se on aina eräänlainen kompromissi eri tekijöiden välillä. Luontoon tai metsään liittyvät harrastukset voivat kuitenkin edesauttaa nuorta valitsemaan luonnonvara-alan esim. metallialan asemesta.

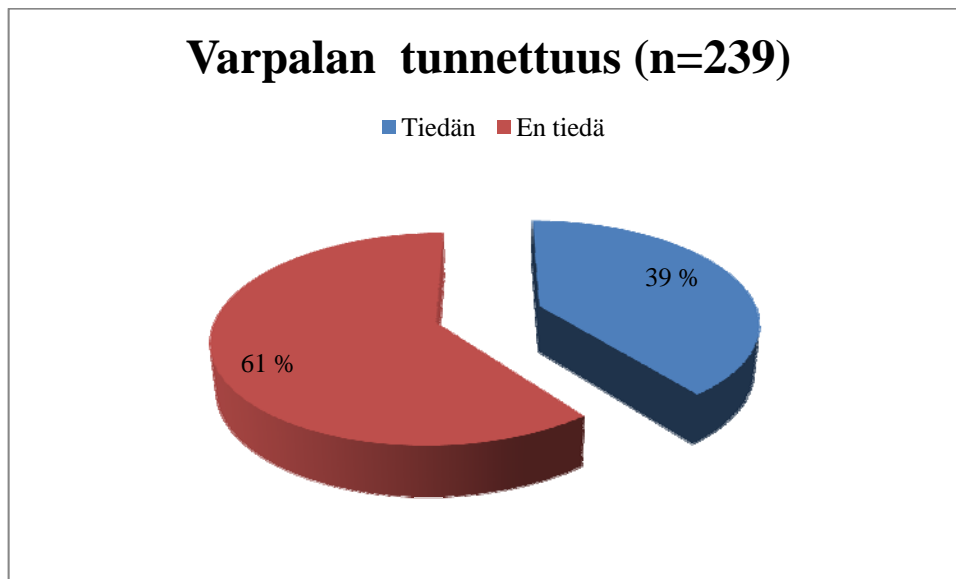
5.3.2 Perheen metsäomistus sekä vanhempien tai lähisukulaisten työsuhde metsäalaan

Metsää omistavien vanhempien lukumäärä on yhteensä 105, kun kaikki kyselyyn vastanneet otetaan huomioon. Poikien osuus tuosta lukumäärästä on 20,5 % (n=49). Tuloksien analysoinnissa keskitytään poikien antamiin vastauksiin, koska potentiaaliset hakijat metsäalan opintoihin koostuvat juuri heistä. Poikien vanhemmista, tai lähisukulaisista 31,9 % (n=36) on töissä metsäalalla. Vastauksista kävi ilmi, että pojista viisi ei tiennyt, että Savonlinnassa annetaan metsäalan peruskoulutusta vaikka lähisukulainen on töissä metsäalalla. Mahdollisuudesta opiskella metsäalaa omalla paikkakunnalla, ei ehkä ole ollut puhetta vanhempien ja lasten kesken. Huomionarvoista vastauksissa on myös se, että kun poikien vastaukset otetaan tarkasteluun, niin 39,8 % heistä ei tiedä tai tunne Varpalaa metsäalan oppilaitoksena.

5.3.3 Tunnettuus sekä mielikuvat metsäalasta ja sen tutkinnoista

Kyselylomakkeessa esitettiin yhteensä neljä eri metsäalan perustutkinnon koulutusohjelmaa sekä yksi ammattitutkinto. Poikien antamista vastauksista tutkinnoista ylivoimaisesti tunnetuin oli metsäkoneenkuljettaja (n=101) ja toiseksi tunnetuin tutkinto oli metsuri- metsäpalvelujen tuottaja (n= 64). Heikoimmin tunnettiin metsäenergian tuottajan (n=12) ja bioenergia-alan ammattitutkinto (n=7). Metsäenergian tuottaja on tullut uutena koulutusohjelmanä vuonna 2009 metsäalan perustutkinnon sisälle. Annettujen vastausten perusteella ei voida tutkimuksessa käytetyn kyselylomakkeen valossa antaa kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä. On kuitenkin selvää, että metsäalan perustutkinto ja sen sisältämiä koulutusohjelmia ei tunneta riittävän hyvin (kuvio 11) yhdeksäsluokkalaisten

keskuudessa. Vastauksista voitaneen myös tulkita, että nuorilla on kovin yksi-puolinen käsitys ja kuva metsäalasta, tai metsäteollisuudesta ylipäätään.

Kuvio 11. Oppilaiden tietoisuus metsäalan koulutusmahdollisuudesta Varpalassa.

Leinikan ja Reinikaisen (2011) tekemän nuorisotutkimuksen mukaan metsiin ja puuhun liittyvissä asenteissa nuorilla korostuu pääasiallisesti henkilökohtainen ja globaali näkökulma. Metsätalouden ja metsäteollisuuden yhteiskunnallinen merkitys on sen sijaan jäänyt heille vieraaksi. Vaikka metsäsektori on edelleen hyvin tärkeä Suomen kansantalouden kannalta, kouluopetuksessa tätä näkökulmaa ei juurikaan korosteta. (Rämö 2012.)

Nuoret ymmärtävät käsitteenä metsien hakkuut, tunnistavat muutamia alan ammattiryhmiä, mutta puun monipuolinen käyttö ja taloudellinen hyödyntäminen laajemmassa mittakaavassa on heille vierasta. Heidän kiinnostus metsäalaa kohtaan on laimeaa ja nuorten vähäisiä tietoja metsäalan ja metsäteollisuuden ammateista sekä niiden monipuolisuudesta täytyisi saada avarretuksi mahdollisimman nopealla aikataululla.

PTT:n tutkimuksen (Rämö 2012) mukaan esiin nousi nuorten käsitysten ristiriitaisuus metsien hyödyntämisessä. Nuoret tarvitsevat lisätietoa niin puusta materiaalina kuin metsäsektorista kokonaisuutena ja sen eri osa-alueista. Tiedon

pitää olla monipuolista ja selkeää sekä nuoria puhuttelevaa, jotta kiinnostus saadaan heräämään.

Nuorilta kysyttiin millainen mielikuva heillä on metsäalasta ja sen ammasteista. Vastauksista kärkitilan saivat adjektiivit: itsenäinen, raskas, luonnonläheinen. Poikien antamista vastauksista vajaa kolmannes (n=35) koki alan mielenkiintoiseksi ja ainoastaan 23 % dynaamiseksi (n=26). Vastauksista voitaneen tehdä johtopäätös, ettei metsäalaa mielletä nuorten keskuudessa kovin mielenkiintoiseksi tai houkuttelevaksi.

Miten nuorten metsätietoisuutta voitaisiin lisätä? Esimerkkinä yhtenä tiedon lisääjänä voisi olla virtuaalimaailma. Nuorethan viettävät paljon aikaa pelien ja sosiaalisen median maailmassa. Lapin ja Pohjois-Karjalan 4H yhdistykset ovat miettineet ja kehittäneet yhteisen pelihankkeen nimeltä ”Marjmania” ja ”Mottimestari”, jotka toimivat Applen iPhone- puhelimissa ja iPad- tableteissa. Kehitteillä on vielä kolmaskin peli ”Tuottava tuohi”. Kohderyhmänä ovat 13 -19 vuoti-aat nuoret. Graafisena ympäristönä on suomalainen metsäluonto soineen, pui-neen ja eläimineen. Tuottavassa tuohessa pelaaja saa hoidettavakseen kokonaisen metsätilan ja pelissä tasapainoillaan ekologisen ja ekonomisen metsän-hoidon välillä mallin ollessa kestävä metsätalous. (Maaseudun tulevaisuus 2012.)

5.3.4 Kiinnostus SAMledun metsäalan tutkinnoista

Metsäalan koulutusmahdollisuuksista oli kiinnostunut 28 poikaa, eli hiukan vajaa neljännes poikien kokonaismäärästä (n=113). Jos oppilas on kiinnostunut saamaan lisätietoa, niin tämä ei vielä takaa sitä, että hän mahdollisesti hakisi johonkin perustutkinnon koulutusohjelmaan. Oppilaan kiinnostuneisuus ja mahdollinen hakeutuminen ammattiopintoihin luonnonvara-alalle voi johtua monesta eri tekijästä. Yhteishaussa otetaan mittaa eri oppilaitosten vetovoimaisuudesta sekä myös oppilaitoksen sisäisen koulutusohjelmatarjonnan puitteissa. Tässä yhteydessä huomio kiinnittyy vastaajiin jotka harkitsivat ensisijaisesti ammatillista opintopolkua ja siihen joukkoon, jotka olivat epävarmoja valinnastaan. Pojis-

ta 21 ei kyselyn toteutushetkellä tiennyt mihin koulutusohjelmaan he hakeutuisivat. Näiden epävarmojen hakijoiden asenteisiin ja mielipiteisiin täytyisi pystyä vaikuttamaan niin, että he vakavissaan harkitsisivat metsäalaa yhtenä opiskeluvaihtoehtona.

Jotta mahdolliseen oppilaan mielipiteen vaikuttamiseen on edes teoriassa mahdollisuutta päästä, niin se edellyttäisi aktiivista yhteydenottoa koulutusalan suunnasta peruskoulun opinto-ohjaajaan. Tämän jälkeen opinto-ohjaaja yksin tai yhdessä metsäopetuksen lehtorin kanssa voisivat kertoa tälle joukolle metsäalasta syvällisemmin, ts. miksi alalle kannattaa hakeutua opiskelemaan. Edellä mainittujen kysymysten ratkaisussa palataan lukuun 2.7, eli asenteiden synty- ja vaikuttamisprosessiin.

Metsäteollisuuden maine ei ehkä ole tällä hetkellä parasta mahdollista luokkaa. Muuttujia on varmaan monia, mutta tilanne johtunee ainakin osittain tiedotusvälineissä esillä olleista tehtaitten sulkemisista, jotka luovat negatiivista mielikuvaa kansalaisten keskuudessa, myös nuorten. Toisaalta metsäteollisuuden toimialojen ns. positiiviset näkymät, viestit ja innovaatiot eivät saa palstatilaa lehdistössä niin runsaasti kuin esimerkiksi jonkun kännykkämerkin lanseeraus. Alaa ei pidetä mediaseksikkäänä ja nuoret eivät yksinkertaisesti tunne ja tiedä alasta riittävän paljon, jotta he hakisivat alan koulutuspaikkoihin.

SAMledua on ensimmäistä kertaa kevään 2012 yhteishaun aikana perinteisen lehti-ilmoittelun lisäksi mainostettu myös televisiossa. Luonnonvara-alaa ei kampanjassa kuitenkaan huomioitu erikseen.

Kun oppilas punnitsee ja miettii mihin hän aikoo hakea yhteishaussa, niin tällöin myös koulun maineella saattaa olla merkitystä. Esimerkiksi Salén-Haapala (2006) ja Markkula (2006) eivät tutkimuksissaan tarjoa vastauksia kysymyksiin, mistä oppilaitoksen maine opiskelijoiden mielestä muodostuu, minkä merkityksen nämä antavat maineelle opiskelupaikkaa valitessaan ja miten oppilaitoksen maine vaikuttaa opiskelijaksi hakeutumiseen, vaikka tutkijat toteavatkin maineella olevan merkitystä opiskelupaikan valinnassa.

Laajoihin lomakeaineistoihin perustuvissa kotimaisissa kartoituksissa ei ole myöskään selvitetty, millaisen prosessin opiskelijaksi aikova käy läpi ennen hakupäätöstään, eikä sitä, mitä eroja on hakeutumisessa joko aikuis- tai nuori-soasteelle. Nämä kysymykset eivät ole vaille merkitystä oppilaitoksille, joiden olisi paikallaan tietää, miten oppilaitos voisi rakentaa itsestään kuvaa joka vetää hakijoita puoleensa. (Mönkkönen 2008, 4.)

Kevään 2012 yhteishaun ennakkotiedot ovat saapuneet ja alustavien tulosten perusteella luonnonvara-alan suosio ei ole kasvussa, vaan se on pikemminkin taantunut. SAMledun Varpalaan on ensisijaisia opiskelijoita tulossa metsäkoneenkuljettajan tutkintoon (Esedu yhteistyö) neljä oppilasta ja metsäenergian tuottajan tutkintoon yksi. Vertailun vuoksi maakunnan muista oppilaitoksista Esedun Mikkelin toimipaikkaan on 27 ensisijaista hakijaa, Pieksämäelle yhdeksän. Pohjois-Karjalan ammattiopiston Joensuun toimipisteeseen on ensisijaisia hakijoita ennakkotiedon mukaan ollut kuusi henkilöä.

5.3.5 Sidosryhmäedustajien viesti koulutuksen järjestäjälle

Tutkimuksen toisessa osiossa haastateltiin sidosryhmien edustajia. Useat eri metsäalan organisaatiot viestittävät ulospäin, kuinka Itä-Savo tarvitsee ammattiosaajia metsäteollisuuteen ja kuinka opiskelupaikkojen riittävyys on myös tulevaisuudessa turvattava kaikilla koulutusasteilla, ennen kaikkea perusopetuksessa. Kaikki haastateltavat yhtyivät tähän käsitykseen.

Ammatillisen koulutuksen vetovoimaa on parannettava. Emme voi kuitenkaan kouluttaa työelämään tulevia ainoastaan korkeakoulutason tutkintoihin, sillä ammatillaisia tarvitseva vientiteollisuus työllistää myös tulevaisuudessa suoraan ja välillisesti suuren osan suomalaisista. Kotimaisen puun käytön kasvu lisää metsätalouden ja autokuljetusten työvoiman tarvetta, kun sekä ainespuun että energiapuun korjuu lisääntyy (Metsäteollisuus 2012).

Metsät kuuluvat etelä-savolaiseen kulttuuriperintöön. Savolaisten toimeentulo, aineellinen ja henkinen kehitys on ollut sidoksissa metsiimme kautta vuosisato-

jen. Monimuotoiset metsät ovat olleet aikojen saatossa merkittävä eliölajien elinympäristö, metsästysympäristö, virkistysympäristö sekä kulttuurimaiseman tekijä. Etelä-Savon metsät sijaitsevat puuntuotannollisesti Suomen parhailla kasvupaikoilla. Etelä-Savon kokonaismaa-ala on 1,41 miljoonaa hehtaaria. Siitä metsätalousmaata on 1,24 miljoonaa hehtaaria (88 %). Koko Suomen metsämaan pinta-alasta Etelä-Savossa on 6,0 % ja metsämaan osuus maa-alasta on suhteellisesti korkein koko maassa (Metsäkeskus Etelä-Savo).

Savonlinnaan aiotaan rakentaa uusi bioöljyjalostamo ja biolämpölaitos (Itä-Savo 2012a). Green Fuel Nordic Oy aikoo rakentaa Pääskylahteen bioöljytehtaan. Hankkeen toteutuminen on kiinni enää rahoituksesta, johon saadaan varmistus toukokuussa 2012. Rahoituksen varmistuttua biojalostamon rakentaminen voisi alkaa ensi syksynä ja kompleksi olisi valmis noin vuoden kuluttua tästä. Tehdas käyttää raaka-aineenaan kaikkea metsäenergiaa puun neulasia myöten. Tehtaan tarvitsema raaka-aineen määrä on noin 350 000 m³ metsäbiomassaa. Biojalostamo tuo suoraan noin 60 teollista työpaikkaa. Välillisesti tehdas työllistää erikseen noin 40 logistiikkaan ja raaka-aineen hankintaan liittyvää henkilöä.

Toinen mittava hanke on vireillä Suur-Savon Sähkö Oy:n toimesta (Itä-Savo 2012b). Yhtiö aikoo rakentaa Savonlinnan Laitaatsiltaan uuden biolämpölaitoksen, joka myös käyttäisi raaka-aineenaan metsäenergiaa. Hankkeen rakentaminen noudattaa saamaa aikataulua kuin Green Fuel Nordicin suunnittelema tehdas. Lopullinen aikataulu varmistuu kun rakentamiseen tarvittavat lupa-asiat ovat kunnossa.

Kolmas, jo pidempään vireillä oleva hanke Savonlinnan talousalueella on Puhkaharjun Bioetanolitehtaan rakentaminen, joka toivon mukaan toteutuu lähitulevaisuudessa. Bioetanolitehdas työllistää arviolta 50 henkilötyövuoden verran.

Toteutuessaan nämä hankkeet ovat suuri mahdollisuus SAMledulle ja Varpalalle. Metsäalan perustutkiminto pitää sisällään metsäenergian tuottajan koulutusohjelman. Tutkiminto pystytään räätälöimään tarvittaessa joko metsäenergian hankintaan ja jalostukseen-, tai vaihtoehtoisesti lämpölaitoksen käyttöön ja hoitoon painottuvaksi opintokokonaisuudeksi. Lämpölaitoksen käyttöön, hoitoon ja huol-

toon soveltuvampi tutkinto on bioenergia-alan ammattitutkinto. Tutkinto soveltuu henkilölle, jolla on alan peruskoulutus ja /tai riittävästi työperäistä kokemusta metsäalalta.

SAMledun Varpalan toimipisteellä on pitkä historia alueellisena metsäoppilaitoksena niin nuorten kuin aikuisopiskelijoidenkin keskuudessa, jonka tulevaisuuden eteen täytyy tehdä kaikki mahdollinen työ. Toiminnan yhdeksi painopistealueeksi tuleekin ottaa koulutuksen ennakointi, jossa otetaan laajasti huomioon, sekä tarkastellaan kaikki tulevaisuuden aikajänteet, trendit ja skenaariot.

Metsäalan oppilaitosten resursseja opetuksen kehittämisen näkökulmasta ei saa supistaa, koska vain riittäväillä resursseilla voidaan varmistaa opetuksen laatu ja nykyaikainen oppimisympäristö. Työelämä elää omaa elämäänsä ja oppilaitokset omaansa. On myös varmistettava pätevien opettajien riittävyys ja panostettava heidän osaamisensa ylläpitoon.

POHDINTA

6.1 Tutkimusmenetelmien valinta

Tilastolliset tutkimusmenetelmät ovat hyödyllisiä, jos tutkija tietää jo jotain tutkimusaiheestaan ja laadulliset menetelmät puolestaan erinomaisia, jos tutkija haluaa perehtyä aiheeseen perusteellisesti. Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty kahden tai useammantyyppisen aineiston, tutkimusmenetelmän, teorian tai analyysimenetelmän käyttämistä samassa tutkimuksessa. Näillä valinnoilla on voitu monipuolistaa, täsmentää ja varmentaa tutkimuksessa tehtäviä havaintoja ja parantaa tutkimuksen validiteettia. Tässä tutkimuksessa on käytetty kahta aineistoa, kahta tutkimusmenetelmää sekä yhtä aineiston analyysimenetelmää. Tutkimuksen teoreettisessa taustassa tarkasteltiin myös eri tieteenalojen tutkimustietoa ja teorioita. (Begley 1996.)

Näillä menetelmillä katsottiin saatavan riittävä informatiivinen tieto nuorten hakukäyttäytymisestä kevään 2012 yhteishakutilannetta silmälläpitäen. Laadullis-

sen tutkimusosion tulokset asiantuntijalausuntojen perusteella ovat myös hyödynnettävissä Varpalan operatiivisiin toimintoihin niiltä osin kun ne eivät kohdennu suoranaisesti rahoitukseen tai hallinnollisiin kysymyksiin.

6.2 Tutkimusaiheen tarpeellisuus, ajankohtaisuus ja käyttöarvo

Metsäala tarvitsee töihin joka vuosi 3 500 uutta ammattilaista (Suoheimo 2005; Vuorio & Tanttu 2011, 4). Heitä valmistuu kuitenkin 1000 henkilöä vähemmän kuin olisi metsäteollisuuden tarve. Vajetta syntyy siis joka vuosi. Metsäkoneenkuljettajien osuus tarvittavasta työvoimasta on noin 500 henkilöä. Perinteisten metsäammattien lisäksi ongelmia on esiintynyt erityisesti logistiikan ja ympäristöasiantuntijoiden saatavuudessa. Kuten edellä olevasta kappaleesta käy ilmi, niin työtä etelä-savolaisissa metsissä riittää, kunhan sinne saadaan vain koulutettuja motivoituneita tekijöitä.

6.2.1 Peruskoulun jälkeä oppisopimuskoulutukseen

Luvussa 2.4 viitattiin nuoren mahdollisuuteen opiskella peruskoulun jälkeä oppisopimuksella, jos vain soveltuva työpaikka on tiedossa. Osalle nuorista oppisopimuskoulutus voi olla varteenotettava vaihtoehto. Oppisopimuskoulutus on vaativa koulutusmuoto, joka vaatii toimiakseen nuorelta kykyä sopeutua työelämän haasteisiin ja työpaikan pelisääntöihin. Yhteistyöosapuolia oppisopimuskoulutuksessa ovat työpaikan lisäksi myös oppisopimustoimistot koulutuksen-, sekä oppilaitokset tietopuolisen koulutuksen järjestäjänä.

Hiljattain valmistuneessa väitöskirjassa (Leino 2011, 89) todetaan, että oppisopimuskoulutus ei tavoita nuoria. Alle 20– vuotiaita nuoria on Leinon tutkimuksen mukaan vain muutama prosentti oppisopimusopiskelijoista. Pirkanmaalla on kehitetty ns. 2+1 mallin, jossa perustutkintoa suorittava oppilas opiskelee kaksi ensimmäistä vuotta normaalisti oppilaitoksessa. Viimeinen vuosi suoritetaan työssäoppien oppisopimuksella. Tutkinon suorittamisen toimintatapa on ollut toiminnassa Pirkanmaalla viisi vuotta ja kokemukset ovat olleet hyviä. Malli on

rakennettu nuoren oppilaan näkökulmasta ja jos jostain syystä oppisopimus joudutaan purkamaan, niin nuori ei joudu tyhjän päälle, vaan hän voi palata takaisin koulun penkille ja suorittaa opinnot loppuun asti normaalia oppimispolkua pitkin. (Osaaja 2011, 9.)

SAMledu aikoo ottaa kokeiltavakseen tekniikan ja liikenteen-, sekä luonnonvara- ja ympäristöalan koulutusohjelmissa vastaavan mallin. Hankehakemus on jätetty yhdessä Esedun, Ekamon, PKKY:n, Ekamin, Salpauksen ja Porvoon ammattioppilaitosten kanssa. Tämä opiskelumuoto on yksi malli, jolla voidaan mahdollistaa nuoren sopeutumista joustavasti työelämään.

Varpalassa on tällä hetkellä oppisopimusopiskelijoita seuraavissa tutkinnoissa: metsäenergian tuottaja (4), metsuri- metsäpalvelujen tuottaja (5), metsäyrittäjän ammattitutkinto (1) ja kalatalouden perustutkinto, kalanviljelijä (2). Oppisopimuskoulutus on lisääntynyt Varpalassa viimeisen kahden vuoden aikana moninkertaisesti vuosituhannen alkuun verrattuna ja kokemukset eri sopimusosapuolten kesken ovat olleet myönteisiä.

6.2.2 Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu

Tämän työn haastatteluun osallistuneilta henkilöiltä on kultakin erikseen kysytty lupa nimen julkaisemiseen liiteluettelossa. Opinnäytetyö on tehty sillä tarkkuudella ja huolellisuudella niin kuin hyvään tutkimusetiikkaan kuuluu. Kvantitatiivisen tutkimusosion vastaukset suoritettiin nimettömänä.

Laadullisen tutkimuksen ollessa kyseessä, luotettavuuskysymykset liittyvät pääosin neljään keskeiseen tekijään: tutkijaan, aineiston laatuun, aineiston analyysiin sekä tulosten esittämiseen (Burns 1989). Aineiston laatu on keskeinen laadullisessa tutkimuksessa ja analyysissä korostuu tutkijan taidot, arvostukset, painotukset ja oivalluskyky. Tulosten esittämisvaiheessa painotetaan tutkijan kykyä kuvailla tutkimusprosessia mahdollisimman selkeästi ja riittävän yksityiskohtaisesti. Tällöin voidaan seurata johdonmukaisesti ajatuskulkua, jonka mukaan tutkija on tuloksiin päässyt. (Burns 1989; Patton 1990; Sandelowski 1995.)

Tässä tutkimuksessa haastatteluosion aineisto on kirjattu muistiinpanoihin. Kyselylomakeaineisto on taltioitu Excel-taulukkolaskentaohjelmaan ja tulokset ovat tarkasteltavissa myös paperiversiona. Molemmat menetelmät mahdollistavat palaamisen aineiston pariin tarvittaessa myöhemmin ja tämä on myös helpottanut työn tekijän työskentelyä. Lisätarkistuksia ja täsmennyksiä on pyydetty haastatteluosiossa mukana olleille sähköpostitse tai puhelimitse tarpeen mukaan.

Opinnäytetyön sisältöanalyysin luotettavuuden totesi tekijä itse. Laadullisessa tutkimuksessa korostetaan olennaisena sitä, että tutkija tuntee ja ymmärtää tutkimusaineistonsa kontekstin sisältäpäin. Tällöin on epävarmaa, voisiko ulkopuolinen luokittelija parantaa analyysin luotettavuutta, tai antaa muutoinkaan työlle lisäarvoa, koska hänellä ei ole mahdollisuutta paneutua syvällisesti aineistoon. (Miles & Huberman 1994; Burnard 1996; Johnson 1997.)

6.2.3 Tuloksista johdetut jatkotoimenpide-esitykset ja näkemys metsäalan tulevaisuusskenaariosta

Metsäalalla on tulevaisuudessa suuret haasteet edessään ja näihin haasteisiin täytyy pystyä vastaamaan. Erityisen haastavaa se on metsäalan perustutkintokoulutusta järjestävillä oppilaitoksilla. Täytyy olla valmiudet sopeutua muutoksiin nopeallakin aikataululla, sillä uusia suuntia ja näkemyksiä täytyy kysyä ennakkoluulottomasti sidosryhmiltä ja alan yrittäjiltä, sillä viimekädessä juuri heillä on ajantasainen tieto ja näkemys siitä, mitä työelämässä todella tapahtuu.

Metsäalan viestinnässä koko metsäsektorin tulevaisuuden kannalta on olemassa kaksi keskeistä ja merkittävää kohderyhmää. Ensimmäinen on peruskoulujen yhdeksäsluokkalaiset ja toinen on metsäala (klusteri) itse (Metsä Puhuu 2012).

Seuraavilla toimenpiteillä voidaan saada tuloksia aikaan:

- vaikutetaan koulumaailmaan (ala ja yläkoulut)
- rakennetaan toimiva vuoropuhelu myös sidosryhmäjärjestöjen kanssa
- jaetaan ja välitetään oikeaa tietoa esim. mainoskampanjoilla sosiaalista mediaa unohtamatta
- huolehditaan toiminnan ja markkinoinnin jatkuvuudesta (seuranta)
- annetaan julkisuuteen tiedotteita ja kannanottoja ajankohtaisista asioista.

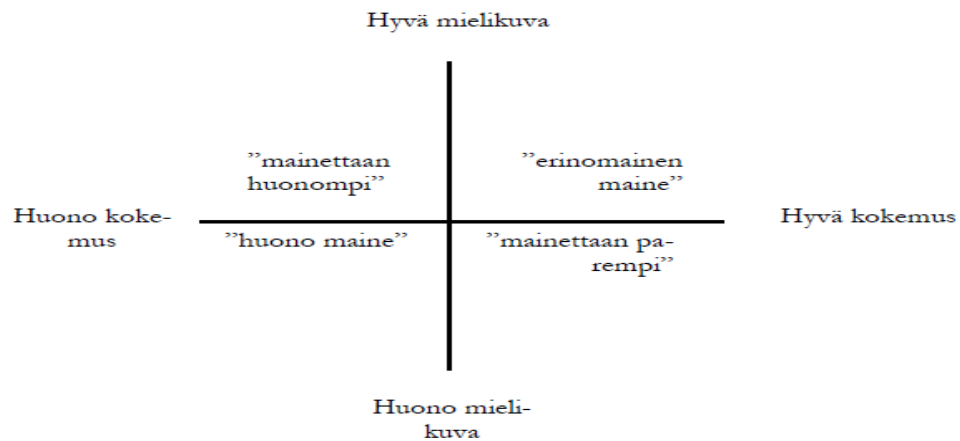
Suomessa on n. 700 000 metsänomistajaa ja jokainen suomalainen tuntee jonkin henkilön, joka on yhteydessä, tai saa toimeentulonsa metsätaloudesta. Tällöin on hyvin tärkeää miten nämä ihmiset puhuvat ulospäin ns. suurelle yleisölle metsätaloudesta. On tuotava esille enemmän metsäalaa, ja myös keskusteltava enemmän nuorten kanssa jos heitä halutaan alalle töihin. Yläasteikäiset nuoret ovat tässä asiassa avainasemassa ja ratkaisevassa iässä jolloin he tekevät päätöksiä oman tulevaisuutensa suhteen.

6.2.4 Maine, mielikuvat ja markkinointi

Ihmisten mielipiteisiin ja asenteisiin yritetään vaikuttaa viestinnällä ja mainonnalla. Asenteisiin täytyy yrittää vaikuttaa silloin kun ne ovat muotoutumassa ja tällöin juuri yläkouluikäiset nuoret ovat avainasemassa. Jos halutaan, että nuoret kiinnostuisivat enemmän metsäalasta, niin yhteistyöhön tarvitaan kaikki osalliset (klusteri), joita ovat metsäalan oppilaitokset, yhtiöt ja työnantajat. Tämän kysymyksen täytyisi olla joka ikisen työnantajan sydämenasia, koska kyseessä on, ei enempää eikä vähempää kuin tulevaisuuden työvoimatarpeesta. Jos tätä ongelmaa ei tiedosteta ja siihen ei haluta yhteisesti etsiä ratkaisua, niin seuraukset ovat vakavia.

Roben & Metherin mukaan (1991) mielikuvat ja asenteet syntyvät usein kombinaatioiden kautta, jolloin pääroolissa ovat tietoisuus ja tuntemisvaihe. Karvonon (2003) kuvailee mielikuvia kokemusperäiseksi epäviralliseksi teoriaksi ja että ne syntyvät joka tapauksessa, haluttiin niitä luoda tai ei.

Yrityksen maine vaikuttaa siihen, kuinka vetovoimaisena yritystä pidetään. Yrityksen vetovoima vaikuttaa lähes kaikkeen. Mitä vetovoimaisempi organisaatio on sitä paremmat edellytykset sillä on myös taloudelliseen menestykseen. Hyvä maine vetää yrityksen kannalta tärkeitä asiakkaita ja vaikuttaa niiden käyttäytymiseen. (Aula & Heinonen 2002, 63-64.)

Kuva 7. Maineen neljä kenttää (Aula & Heinonen 2002, 93.)

Koulutuksen markkinointi juontaa juurensa kilpailusta muiden samojen palvelujen tuottajien kesken. Koulutuspalveluista tiedotetaan ja niitä markkinoidaan kuin mitä tahansa tuotteita tai palveluja. (Junkkari 2001, 59.) SAMledun luonnonvara- ja ympäristöalan toimipisteellä on mitä todennäköisimmin maineensa siinä kuin millä tahansa muullakin oppilaitoksella, sikäli kun Varpala ylipäättään tunnetaan peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa. Minkälainen maine sitten Varpalalla on? Tämä tutkimus ei anna vastausta kysymykseen. On selvää, että koulutuksen markkinoinnilla on merkittävä ja keskeinen rooli opiskelijahankinnassa. Kuvasta 7 voidaan tarkastella maineen neljää kentän ideologiaa.

Mielikuvat metsässä tehtävistä töistä ovat jumiutuneet 70-luvulle. Kysyttäessä nuorilta mitä metsäalan ammatteja tunnet, niin vastaus on hyvin usein ”metsuri”. Mitä metsuri tekee? ”kaataa puita”, tai mitä metsäkoneenkuljettaja tekee? ”Ajaa puita”. Tämä tutkimus osoitti, että metsäalan ja Varpalan tunnettuus nuorten keskuudessa on heikolla tasolla. Nykyään metsäammattilainen tekee paljon

enemmän, kuin yleisesti ottaen tiedetään. Metsureitakin toki vielä tarvitaan, mutta yli 95 % metsässä tehtävistä töistä tapahtuu nykyaikaisilla metsäkoneilla, joissa on huipputeknologiaa kahdeksan tavallisen pc:n verran, mm. kartta-ohjelmistot ja sähköiset tiedonsiirtolaitteet. Pienet tai keskisuuret sahat julkaisevat verkkosivuillaan jopa kahdeksalla eri kielellä tuotteitaan ja palvelujaan. Tavalliset sahatkin vievät jo monelle eri kulttuurialueelle tuotteitaan. Perustellusti voidaan sanoa, että metsäala on Suomen kansainvälinen ala.

SAMledussa markkinointi on keskitetty markkinointityöryhmälle ja mainosten tekeminen sekä niiden välittäminen eri medioihin tapahtuu keskitetysti markkinointiassistentin kautta. Varpalan toimipisteen kamppaillessa todellisen opiskelijapulan kanssa olisi kuitenkin paikallaan miettiä luonnonvara- ja ympäristöalalle omaa, erillistä markkinointistrategiaa, jota toteutetaan valitun linjan mukaisesti jotta tavoitteisiin päästäisiin. Opiskelijavolyymien nostaminen tyydyttävälle, tai hyvälle tasolle voi viedä aikaa eivätkä hyvätkään kampanjat välttämättä tuo heti merkittäviä tuloksia. Vaihtoehdot ovat kuitenkin vähissä ja vain määrätietoisella, oikein suunnatulla markkinoinnilla voidaan päästä hyviin tuloksiin.

Kouluvierailut ovat hyvä tapa markkinoida metsäalaa ja sen tutkintoja. Vierailulle ei kuitenkaan voi mennä ilman asianmukaista ennakkosuunnittelua. Yhteydenotto opinto-ohjaajaan tai vastaavaan yhteyshenkilöön täytyy tehdä hyvissä ajoin ennen suunniteltua vierailua. Mitä aikaisemmassa vaiheessa yhteydenotto tapahtuu, sitä todennäköisempää on tapahtuman toteutuminen haluttuna ajankohtana. Peruskoulujen yhdeksäsluokkalaisille suunnatun markkinointikampanjan optimaalinen toteutusajankohta on viikko tai kaksi ennen valtakunnallista yhteishakua. Kahdeksannen luokan oppilaat ovat myös varteenotettava kohderyhmä. Vuoropuhelua koulujen välillä ei kuitenkaan pidä rajoittaa yhteen kampanjaan, vaan yhteydenpito säännöllisin väliajoin olisi suotavaa kontaktien ylläpitämiseksi.

Ennakkoon on selvitettävä suunniteltu ajankäyttö, oheismateriaali ja –laitteet (metsäkonesimulaattori). Opettajan lisäksi koulutusalan esittelytilaisuudessa olisi hyvä olla mukana muutama esiintymiskykyinen opiskelija. Jos mukaan saadaan vielä naispuolinen opiskelija, niin aina parempi. Vuoden tai kaksi met-

säalaa opiskelleet nuoret osaavat antaa vastauksia oppilaiden kysymyksiin opiskelijan näkökulmasta. He osaavat tuoda esiin opiskeluun liittyvät seikat positiivisessa valossa realiteetteja unohtamatta. Esittelytilaisuutta voi elävöittää laittamalla taustalle pyörimään diaesitys, jossa on opiskeluun liittyviä valokuvia vuosien varrelta.

Unohtaa ei sovi myöskään sosiaalista mediaa yhtenä markkinointiviestinnän välineenä. Täytyy mennä sinne missä nuoret ovat. ”Vertaisten sana painaa enemmän kuin ammattilaisten” (Fraser & Dutta 2008, 163). Sosiaalista mediaa voi hyödyntää koulutusohjelmamarkkinoinnissa samalla tavoin kuin mitä tahansa muuta markkinointikanavaa. Pelisäännöt ovat kuitenkin erilaiset. Esimerkiksi matkailijat tekevät varauksensa yhä useammin suoraan hakukoneen- tai sosiaalisen median kautta. Googleen pystytään asettamaan rajauksia aina personointia myöten. Facebook ja You Tube on suosituimpia sovelluksia ja lähes kaikki 13 - 19 vuotiaat nuoret käyttävät näitä palveluja päivittäin.

Huomion ansaitseminen on myynnin ensimmäinen vaihe, ja sosiaalinen media on tehokas kanava mielenkiinnon herättämiseen. Sosiaalisessa mediassa kustannustehokkainta markkinointia syntyy silloin, kun verkon käyttäjät jakavat markkinoijan viestiä vapaaehtoisesti edelleen. Tämä onnistuu ainoastaan silloin, kun viesti on niin mielenkiintoinen, että syntyy halu sen jakamiseen. Jotta sosiaalista mediaa voisi hyödyntää täydellä voimalla osana markkinointia, tarvitaan konkreettisia tavoitteita ja niiden saavuttamiseen tähtäävän sosiaalisen median strategiaa. (Markkinointia.fi 2012.)

Tiedotusvälineillä on aika suuri rooli ja vaikutusvalta siihen, miten metsään liittyvistä asioista kerrotaan. On hyvinkin todennäköistä, että suurelle yleisölle päällimmäisenä ovat jääneet mieleen eri metsäteollisuusyritysten lomautukset ja tehtaiden sulkemiset. Positiivisten asioiden julkaisukynnys on paljon korkeampi. Paljon herkemmin palstatilaa saa ICT-yritysten, esim. uusien kännyköiden lanseeraus ja markkinoille tulo.

ICT-ala on esillä lehdistössä ja mediassa lähes päivittäin. Maamme vahvuus on kuitenkin nojautunut vahvasti teollisuuteen. Monet toimialat jäivät unholaan

1980-luvun lopussa kun mobiiliteknologia aloitti ryminällä esiintulonsa. Esi-merkkinä tällaisesta vahvasta, perinteikkästä toiminnasta mainittakoon maamme kaivosteollisuus.

Kolmekymmentä vuotta sitten kaivosmiesten koulutus unohdettiin lähes täysin, niinpä Geologinen tutkimustoiminta ja kaivosteollisuus yritti viestittää voimakkaasti valtiovallan suuntaan 1990-luvulla, että tilanteelle täytyisi tehdä jotain ja nopeasti. Nyt maassamme on huutava pula kaivosalan eri asiantuntijoista ja niinpä heitä joudutaan hakemaan kaivoksiin töihin ulkomailta. (Hernesniemi, Berg-Andersson, Rantala & Suvi 2011, 197.)

Metsäklusteri tarjoaa monia mahdollisuuksia, mihin nuori voi kouluttautua. Metsäalan perustutkinnon suorittaminen on yksi väylä, joka avaa ja mahdollistaa uusien opintopolkujen sekä haasteiden vastaanottamisen muilta metsäsektorin osa-alueilta. Tällä hetkellä eri metsäsektorin ammatteihin olisi vuositasolla työpaikkoja tarjolla n. 3500 henkilölle ja rekrytoinnin kautta heitä saadaan alalle n. 2500. Nämä määrät saadaan pääsääntöisesti täytettyä, mutta se ei riitä, koska alalle halutaan parhaat henkilöt. Haaste on kova, koska muitakin aloja on olemassa jonne uutta työvoimaa tarvitaan. Sahoilla on erityisesti tarvetta henkilöille, jotka pystyvät suunnittelemaan uusia tuotteita ja tuotantotapoja. Metsissä on pulaa ammattitaitoisista metsä- ja hakkuukoneenkuljettajista.

Metsäalalla on kehitys ollut viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana voimakasta ja kehitys jatkuu edelleen. Jotta kehityksellä olisi edelleen jatkumoa, niin meidän täytyy saada alalle lisää uusia, luovia nuoria. Tässä on haastetta, koska nuoret ovat vaikeasti tavoitettavissa ja heitä on paljon. Vuosittain n. 60 000 nuorta päättää peruskoulun. Tutkimusten mukaan tuosta määrästä 4000 ei aloita jatko-opiskelua missään oppilaitoksessa.

Päätäjien asiantuntemattomuuden ja lyhytnäköisyyden vuoksi metsäalalle ei saa käydä samalla tavalla. Panostusten aika on nyt, eikä parin kolmen vuoden kuluttua, koska silloin voi olla liian myöhäistä. Metsäalan oppilaitokseen täytyy panostaa, eikä niitä pidä ryhtyä sulkemaan päämääräämättömästi karttaa katsomalla. Sillä jos jostain maakunnasta katoaa ja häviää metsäalan peruskoulutus, niin seuraukset voivat olla kestämättömät. On hyvinkin todennäköistä, että

metsäoppilaitosten toiminnot vaativat tehostamista ja kenties uudenlaista ajattelumallia ja organisointia, myös operatiivisella tasolla, mutta koulujen sulkemisia täytyy harkita erittäin maltillisesti, koska tämä maa tarvitsee myös tulevaisuudessa metsäammattilaisia, huippuosaajia.

6.2.5 Jatkotutkimusesitys

Opinnäytetyön tekijä esittää yhdeksi jatkotutkimuksen aiheeksi koulutusalamarkkinointiin liittyvää työtä. Lisätutkimuksen avulla voitaisiin selvittää, mistä johtuu nuorten vähäinen tietämys metsätaloudesta, sen ammateista ja miksi he eivät hakeudu alalle opiskelemaan. Selvityksen jälkeen ammattikorkeakouluopiskelija voisi tehdä markkinointiviestintäsuunnitelman, jolla voitaisiin korjata koulutusalamarkkinoinnin puutteita ja epäkohtia.

Lähteet

- Ahonen, A. 2008. Koulussa ei viihdytä, mutta miksi. Teoksessa: M. Lairio, L.T. Heikkinen & M. Penttilä (toim.) Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Kasvatusalan tutkimuksia 35. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Ahonen, S. 1996. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa: Syrjälä ym. (toim.) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.
- Alatalo, J. Räisänen, H. & Tuomaala, M. 2011. Työvoimatilanne metsäalan ammateissa. TEM-analyyseja 30/2011. Työ- ja elinkeinoministriö: Helsinki.
- Aula, P. & Heinonen, J. 2002. Maine Menestystekijä. Helsinki: WSOY.
- Begley, C. 1996. Using triangulation in nursing research. *Journal of Advanced Nursing* 24:122–128.
- Brannen, J. 1992. Combining qualitative and quantitative approaches. Aldershot. Avebury.
- Burnard, P. 1996. Teaching the analysis of textual data: an experiential approach. *Education Today* 16(2): 278-281.
- Burns, N. 1989. Standards for qualitative research. *Nursing Science Quarterly* 2(1): 44 - 52.
- Bryman, A. 1992. *Quantity and Quality in Social Research*. London: Routledge.
- Cowman, S. 1993. Triangulation: a means of reconciliation in nursing research, *J. Adv. Nurs.* 18 (5). 788 - 792.
- Elovirta, P. & Ihalainen, R. 1984. Metsä- ja maatalousammatit nuorten ammattisuunnitelmissa. *Folia Forestalia* 591. Metsäntutkimuslaitos. 35 s.
- Eriksson, E. & Weber, K. 2008. Adaptive foresight: Navigating the complex landscape of policy strategies. *Technological Forecasting & Social Change* 75:462- 482.
- Erwin, P. 2001. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY oppikirjamateriaalit.
- Eskola, J. & Suoranta J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Fieldt, P. & Morse, J. 1985. Hoitotyön kvalitatiivinen tutkimus. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Fraser, M. & Dutta, S. 2008. Throwing sheep in the boardroom. How online social networking will transform your life. *Work and World*. Berkeley. University of California.
- Grönfors, M. 1982. *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Helsinki: WSOY.
- Grönros, E-R. (toim.). 2006. *Kielitoimiston sanakirja 1– 3. osa*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino
- Grönmark, S. & Juutinen, T. 2007. Suurtalouskokkiopiskelijoiden koulutusvalintoihin vaikuttavat tekijät. Espoo: Laurea Leppävaara- ammattikorkeakoulu.
- Hakkarainen, J. 2007. Lehtikuusi. *Suomen Metsäyhdistyksen lehti* 2/2007. s. 2.
- Hannelius, S. & Kuusela, K. 1995. *Pohjoisen havumetsän maa*. Forssan Kirjapaino Oy.

- Havunen, R. 2000. Uusi näkökulma asiakkaaseen: Oivaltamisen kautta tuloksiin. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Heikinheimo, L. & Ristimäki, T. 1965. Suomen metsätyövoima. Maaseudun työvoiman tutkimus 1961. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino.
- Heinimö, J. 2007. International bioenergy trade: scenario study on international biomass market in 2020. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
- Helkama K, Myllyniemi R & Liebkind K. 1999. Johdatus sosiaalipsykologiaan 3. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hernesniemi, H., Berg-Andersson, B., Rantala, O. & Suni, P. 2011. Kalliosta kullaksi, kummusta klusteriksi. Suomen mineraaliklusterin vaikuttavuusselvitys. Helsinki: Taloustieto Oy.
- Hetemäki, L., Niinistö, S., Seppälä R. & Uusivuori J. (toim.) 2011. Murroksen jälkeen. Metsien käytön tulevaisuus Suomessa. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme H. 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hynynen, J., Valkonen, S. & Rantala, S. (toim.). 2005. Tuottava metsänkasvatus. Metsäntutkimuslaitos ja Metsäkustannus Oy, Helsinki.
- Hätönen, H. 2006. Eläköön Opetussuunnitelma. Saarijärven Offset Oy.
- Ihalainen, L. 2012. Ammatillisen koulutuksen rehtoreiden ja koulutusjohtajien ajankohtaistapahtuma. Diaesitys 5.3.2012. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Itä-Savo. 2012a. Sanomalehtiartikkeli: Biolämpölaitos Savonlinnaan 1.3.2012.
- Itä-Savo. 2012b. Sanomalehtiartikkeli: Bioöljyjälöstamon rahoitus on huhtikuun heiniä. 3.4.2012.
- Johnson, J. 1997. Generalizability in qualitative research. Excavating the discourse. In: Morse J. M. (ed) Completing a Qualitative Project. Details and Dialogue. Sage Publications, California, p. 191 - 208.
- Juholin, E. 2006. Communicare! Viestintä strategiasta käytäntöön. 4. painos, Inforviestintä, Porvoo: WS Bookwell.
- Julkunen, R. 2010. Metsäalan vetovoimaisuus Pohjois-Karjalassa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma, ylempi AMK. Opinnäytetyö.
- Junkkari, T. 2001. Julkiset palvelut ja koulujen markkinoinnin säännöt. Helsinki: Talentum Media.
- Jääoja, T. 2007. Metsäalan vetovoimaisuus Varsianis-Suomessa. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Karvonen, E. 2003. Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Helsinki: Gaudeamus.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2006. Temperamentti ja koulumenestys. Helsinki: WSOY.
- Kiilakoski, T. 2010. Nuoret ja nuorisotyö verkossa. Haaste 3/2010, 19-21.
- KMO:n määräaikainen työryhmä. 2011. Yritysten ja alan organisaatioiden tarpeet koulutuksen kehittämiseksi 2012 – 2015. Raportti. Helsinki.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630. www.finlex.fi/laki/ajantasa/1998 / 19980630.3.4.2012.
- Leinikka, H. & Reinikainen, H. 2011. Metsäteollisuuden vetovoima yläkoululaisten keskuudessa vuonna 2011. Moniste.

- Leino, O. 2011. Oppisopimusopiskelijan oppimisen henkilökohtaistaminen ja oppimismahdollisuudet työpaikalla. Väitöskirja. Joensuun yliopiston filosofinen tiedekunta. Joensuu: Kopijyvä Oy.
- Liimatainen, A. 1996. Metsäopetusta Varparannalla 30 vuotta. Savonlinnan ammatillinen instituutti. Moniste.
- Maailman parasta metsä-, puu- ja paperiosaamista. Metsäsektorin koulutuksen kehittäminen Suomessa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:1. Helsinki: Yliopistopaino.
- Maaseudun Tulevaisuus. 2012. Sanomalehtiartikkeli. ”Pelitriologia vie nuoret virtuaalimetsään”. 26.3.2012.
- Markkinointia.fi. 2012. Liiketoiminta, markkinointi ja PR digitaalisessa maailmassa. 4.4.2012.
- Markkula, J. 2006. Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin – Opinnot, opintojen ohjaus ja vaikuttamismahdollisuudet. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus. 28. Helsinki: Yliopistopaino.
- Metsäalan osaaminen ja hyväksyttävyyys –työryhmän raportti metsäneuvostolle. 2009. http://www.mmm.fi/attachments/metsat/metsaneuvosto/5nx5CnqK3/Liite_1_TR5_raportti.pdf. 3.2.2012.
- Metsä Puhuu. 2012a. Hyvissä hommissa metsäalalla. Kampanjakirje. http://www.metsapuhuu.fi/Ladattavat_tiedostot/Hyvissa_hommissa_kampanjakirje.pdf. http://www.metsapuhuu.fi/ladattavat%tiedostot/Hyvissa_hommissa_kampanjakirje.pdf. 2.2.2012.
- Metsä Puhuu. 2012b. www.metsapuhuu.fi/index/140. 11.4.2012.
- Metsäalan perustutkinto. 2009. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Opetushallitus. Oy Fram Ab Vaasa.
- Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.
- Metsämuuronen, J. 2002. Tilastollisen kuvauksen perusteet. Metodologia-sarja 2. Toinen uudistettu painos. International Methelp Ky. Sridevi Printers Sri Lanka.
- Metsätilastollinen vuosikirja. Metsäntutkimuslaitos. 2010. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Metsäteollisuus- Biotalouden suunnannäyttäjä. <http://www.metsateollisuus.fi/Infokortit/amatillinen%20koulutus/Sivut/default.aspx>. 16.3.2012.
- Miles, M. & Huberman, A. 1994. Qualitative Data Analysis. Sage Publications, California.
- Mäki, S. 2011. Metsäkoneenkuljettajien saatavuus metsäalalle. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Mönkkönen, I. 2008. Kolme kertomusta opiskelijapaikan valinnasta. Semioottinen analyysi ammattikorkeakoulun opiskelijaksi hakeutumisesta. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta.
- Nikkilä, M. 2003. Avaimet työelämään 2. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino.
- Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. 2007. Toimintatarkastuskertomus 146/2007. Valtiontalouden tarkastusvirasto. Helsinki: Edita Prima oy.
- OKM. 2012. Ammatillisen koulutuksen hallinto, ohjaus ja rahoitus.
- OPM. 2008. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2008/Metsasektorin_koulutuksen_kehittaminen_Suomessa. 3.2.2011.
- OPH. 2011. Näyttötutkinto-opas Oppaat ja käsikirjat 4. Opetushallitus.

- Osaaja. 2011. Oppisopimuksen sidosryhmälehti 2/2011. Suomen oppisopimus-
koulutuksen järjestäjät ry. Lahti: Ecapaino Oy.
- Patton, M. 1990. *Qualitative Evaluation and Research Methods*. London: Sage
Publications.
- Peltola, T. 2007. Metsäalan arvoketjujen elinkeinomahdollisuudet. Metsäalan
tulevaisuusfoorumi. Joensuun yliopisto.
- Piirainen, H. & Saastamoinen, P. 2009. Kainuulaisten yhdeksäsluokkalaisten
mielikuvia metsäkoneen- ja puutavara-auton kuljettajien ammasteis-
ta. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Pitkänen, P. 2012. Kehittämispäällikkö. Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto.
Suullinen haastattelu 27.3.2012.
- Preece, J., Rogers, Y. & Sharp, H. 2002. *Interaction design. Beyond human-
computer interaction*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Pölonen, M. & Riihinen, E. 2005. Ideoita ja virikkeitä aloittelevalle opinto-
ohjaajalle. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta. Opetta-
jankoulutuslaitos.
- Robe, T. & Mether, J. 1991. *Mielikuvamarkkinointi*. Helsinki: Weilin + Göös.
- Robe, T. & Vahvaselkä, I. 1997. *Nykyaikainen markkinointi*. Porvoo: Weilin +
Göös.
- Rämö, A-K. 2012. Miksi metsäala ei kiinnosta nuoria? Pellervon taloudellisen
tutkimuslaitoksen taloustutka. Artikkelit 28.3.2012.
- Sahlberg, P. 1998. *Opettajana koulun muutoksessa*. Juva: WSOY kirjapainoyk-
sikkö.
- Salén-Haapala, S. 2006. *Opiskelijavalinnan toimivuus . Sosiaali- ja terveysalalle
hakeutuminen ja valikoituminen. Sosiaalipolitiikan pro gradu - tut-
kielma*. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.
- Salmela, S. 2005. *Luonto- ja ympäristöalan osaamisselvitys*. Opetushallitus.
Moniste 27/2005.
- SAMledu. 2012. *Talousarvio*. Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston moniste.
- Sandelowski, M. 1995. *Qualitative analysis: What it is and how to begin*. *Re-
search in Nursing & Health* 18(4): 371 - 375.
- Sorrell, J. & Redmont, G. 1995. *Interviews in qualitative nursing research: Dif-
fering approaches for ethnographic and phenomenological studies*.
Journal of Advanced Nursing 21 (6): 117–1122.
- Sosiaalinen media ja markkinointi. 2012. *Markkinointia.fi verkkolehti*.
[http://www.markkinointia.fi/markkinointi-20/markkinoinnin-
muutos/uudet-valineet/sosiaalinen-media.html](http://www.markkinointia.fi/markkinointi-20/markkinoinnin-
muutos/uudet-valineet/sosiaalinen-media.html). 12.4.2012.
- Suoheimo, J. 2005. *Luonnonvara- ja ympäristöalan ammatillisen peruskoulu-
tuksen kehittämisohjelma*. Moniste. Opetushallitus.
- Suomen Metsäyhdistys. 2005. *Tiedote* 14.3.2005.
- Tikka, T. & Suominen, E. 2008. *Sivistisyhteiskunta 2.0. – Osallisuutta ja osallis-
tumista kaikille*. Yliopistopaino Helsinki.
- Toivonen, R & Enroth, R-R. 2007. *Metsäsektorin tulevaisuus Suomessa. Selvi-
tys asiantuntijanäkemyksistä*. Pellervon taloudellisen tutkimuslai-
toksen työpapereita nro 95. Helsinki.
- Tolvanen, A. 2012. *Koulutussuunnittelija*. Etelä-Savon ammattiopisto. Puhelin-
lausunto metsäkonekoulujen konekaluston lisälaitteista. 20.3.2012.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Helsin-
ki: Tammi.

- Työ- ja elinkeinoministeriön tiedotteet: Työ. Nuorten yhteiskuntatakuu: koulutus- ta, työtä ja täsmäpalvelua. 15.3.2012.
www.tem.fi/?89506_m=105791&s=2467. 3.4.2012.
- Työtehoseura. 2009. Esiselvitys- Metsäkonealan työvoimapulan valtakunnallisen tilanteen selvityshanke. Opetushallitus. Moniste.
- Uljens, M.1989. Fenomenografin -forskning om uppfattningar. Studentlitteratur: Lund.
- Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.
- Vahasalo, R. 2011. Suomi ykköseksi osaamisella. Pääkirjoitus. Laurea ammat- tikorkeakoulun asiakaslehti Laurea Katsaus. Vantaa. 8.12.2011.
- Viljanen, E. 1992. Koulumestarin koulutus. Opettajan kasvatuksen perusteita. Jyväskylä: Gummerrus.
- Vuokko, P. 2003. Markkinointiviestintä – merkitys, vaikutus ja keinot. Porvoo: WSOY.
- Vuorio, K. & Tantt, V. 2011. Metsäkonealan työvoiman saatavuus. Moniste. Opetushallitus & Työtehoseura.
- Åstedt-Kurki, P. 1992. Acta Universitatis Tamperensis ser A Vol 349. Tampere: Tampereen yliopisto.

Liitteet

Liite 1 1 (4)

YLEISET KYSYMYKSET

Koulu: _____

Vastaajan sukupuoli M/N

M N

--	--

1. Harrastatko jotain seuraavista:

Metsästys

Kalastus

Suunnistus

4H toiminta

Marjastus/sienestys

Retkeily

Jokin muu luontoon liittyvä, mikä?

En harrasta mitään luontoon tai ulkoiluun viittaavaa

JATKO-OPISKELUA KOSKEVAT KYSYMYKSET

2. Haetko yhteishaussa ensisijaisesti

Lukioon

Ammatilliseen oppilaitokseen

3. Jos haet ammatilliseen koulutukseen, niin onko sinulla jo selvillä mille alalle suuntaudut?

On selvillä

Ei ole

4. Omistaako perheesi (isä, äiti) metsää?

Kyllä

Ei

5. Onko jompikumpi vanhemmistasi (tai jokin lähisukulainen) töissä metsäalalla?

Kyllä on

Ei ole

6. Oletko itse tehnyt metsätöitä (kotona, kesätöissä, työharjoittelussa): istutus, raivaus, jne.

Olen

En ole

7. Tiedätkö onko Savonlinnassa metsäalan ammatillista koulutuspaikkaa?

Tiedän

En tiedä

8. Alla on lueteltu metsäalan eri ammatteja. Mitkä näistä ammateista on sinulle tuttuja?

Metsäkoneenkuljettaja

Metsuri- metsäpalvelujen tuottaja

Metsäenergian tuottaja

Metsäkoneenasentaja

Bioenergia-alan ammattitutkinto/bioenergisti

9. Voisitko kuvitella hakevasi opiskelupaikkaa johonkin edellä mainituista tutkinnoista?

Kyllä

En

Ehkä

10. Mitä tiedät metsäalan palkkauksesta? Onko alalla mielestäsi

Hyvä palkkaus

Huono palkkaus

En tiedä

11. Minkälainen mielikuva sinulla on metsäalasta ja sen ammateista?

Dynaaminen

Maskuliininen

Raskas

Monipuolinen

Mielenkiintoinen

Itsenäinen

Luonnonläheinen

Jokin muu, mikä?

12. Millaiset työllisyysnäkymät ovat mielestäsi metsäalalla?

Hyvät

Huonot

En osaa sanoa

13. Onko kodin ja oppilaitoksen etäisyydellä merkitystä opiskelupaikan valinnan suhteen?

Ei ole

On

Jonkin verran

14. Voisitko kuvitella asuvasi viikot opiskelija-asuntolassa?

Kyllä

En

15. Kiinnostaisiko sinua tutustua lähemmin SAMIn metsäalan koulutusmahdollisuuksiin?

Kyllä

En ole kiinnostunut

16. Oletko koskaan käynyt SAMI:n Internet sivuilla www.samiedu.fi?

Olen

En ole

KIITOS VASTAUKSESTASI

Luettelo haastatelluista henkilöistä

- Huovinen, J. 2011. Lehtori. Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto. Suullinen haastattelu 4.11.2011.
- Huupponen, H. 2011. Toiminnanjohtaja. Metsänhoitoyhdistys Itä-Savo. Suullinen haastattelu. 7.12.2011.
- Laamanen, V. 2011. Yrittäjä. Metsätyöt Pekka Laamanen Ky. Suullinen haastattelu. 22.11.2011.
- Laitinen, I. 2011. Myyntijohtaja. Feel Forest Oy. Suullinen haastattelu. 29.11.2011.
- Makkonen, J. 2011. Toimitusjohtaja. Metsä Raikuu Oy. Suullinen haastattelu. 2.12.2011.
- Pajunen, P. 2011. Toiminnanjohtaja. Metsänhoitoyhdistys Metsä-Savo. Suullinen haastattelu. 29.11.2011.
- Pulkinen, S. 2011. Toimitusjohtaja. Metsänkorjuu Pulkinen Oy. Suullinen haastattelu. 22.11.2011.
- Räisänen, J. 2011. Toimitusjohtaja. Metsätyö Räisänen Oy. Suullinen haastattelu. 23.11.2011.
- Turkia, K. 2012. Energia-asiantuntija. Metsäkeskus Etelä-Savo. Suullinen haastattelu. 4.1.2012.
- Vento, P. 2012. Kehittämispäällikkö. Metsäkeskus Etelä-Savo. Suullinen haastattelu. 8.2.2012.